UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Španělština

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Zuzana Sasková

CHARAKTERISTIKA ŠPANĚLŠTINY UŽÍVANÉ VE SPORTOVNÍ ŽURNALISTICE

Characteristic of Spanish used in sport journalism

V Praze, 2010

Vedoucí práce: PhDr. Petr Čermák, Ph. D.

Prohlášení o původnosti práce:

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.“

V Praze, dne..... .....

Zuzana Sasková

ANOTACE

Diplomová práce mapuje charakteristiku španělštiny ve sportovní žurnalistice. Popisuje jazykové prostředky gramatické (mluvnické) a lexikální (slovní), které můžeme najít ve sportovní publicistice Pyrenejského poloostrova. Gramatická část se zaměřuje na morfologickou a syntaktickou charakteristiku, lexikální na slovní zásobu a její obohacování. Součástí práce je analýza autentického písemného i mluveného materiálu a závěry z ní vyplývající.

Jméno a příjmení: Zuzana Sasková

Instituce: Ústav románských studií, Filozofická fakulta Karlovy univerzity v Praze

Název práce: Charakteristika španělštiny užívané ve sportovní žurnalistice

Vedoucí práce: PhDr. Petr Čermák, Ph. D.

Počet stran: 94

Příloha: [DVD-ROM] Příloha 1

Počet položek v bibliografii: 37

Klíčová slova: analýza, expresivnost, fonetika, internet, klišé, metafora, metonymie, morfologie, noviny, obrazná pojmenování, odborně technické výrazy, publicistika, rozhlasové vysílání, slang, slangové výrazy, slova přejatá, slovní zásoba, styl, synonymie, syntax, televizní vysílání, titulky, vulgarismy, zkratky, žurnalistika.

OBSAH

ÚVOD **7**

1 STYL A JAZYK ŽURNALISTIKY **10**

1.1 Slohové (stylové) rozlišení jazykových projevů **10**

1.2 Publicistický styl **11**

1.3 Jazyk žurnalistiky **14**

1.3.1 Sportovní žurnalistika v novinách 15

1.3.2 Sportovní žurnalistika v rozhlasovém vysílání 17

1.3.3 Sportovní žurnalistika v televizním vysílání 19

1.3.4 Sportovní žurnalistika na internetu 20

2 GRAMATICKÁ CHARAKTERISTIKA SPORTOVNÍHO SLANGU **22**

2.1 Morfologická charakteristika **24**

2.1.1 Skládání (kompozice) 24

2.1.2 Odvozování (derivace) 26

2.1.2.1 Odvozování předponové 26

2.1.2.2 Odvozování příponové 27

2.1.2.3 Odvozování smíšené 31

2.2 Syntaktická charakteristika **32**

2.2.1 Rod podstatných jmen 32

2.2.2 Jednotné a množné číslo slov přejatých 34

2.2.3 Větná skladba 36

2.2.3.1 Výčet 37

2.2.3.2 Elipsa (výpustka) 37

2.2.3.3 Přístavek 38

2.2.3.4 Neurčité slovesné tvary 39

2.2.4 Klišé a snaha o aktualizaci vyjádření 40

2.3 Fonetická charakteristika **47**

3 SLOVNÍ ZÁSOBA SPORTOVNÍ ŽURNALISTIKY **48**

3.1 Obecná charakteristika 48

3.2 Slovní zásoba sportovní žurnalistiky 49

3.2.1 Slangové výrazy 49

3.2.2 Výrazy odborně technické 51

3.2.3 Přejímání slov z cizích jazyků 53

3.2.3.1 Slova přejatá z angličtiny 54

3.2.3.2 Slova přejatá z francouzštiny 55

3.2.3.3 Slova přejatá z italštiny 56

3.2.3.4 Slova přejatá z portugalštiny 56

3.2.3.5 Slova přejatá latiny 57

3.3 Sémantické tvoření slovní zásoby 58

3.3.1 Metafora 58

3.3.2 Metonymie 60

3.3.3 Synonymie 62

3.4 Tvoření slovní zásoby zkracováním slov 63

3.5 Expresivnost 67

3.5.1 Expresivnost inherentní 67

3.5.2 Expresivnost adherentní 68

4 ANALÝZA JAZYKOVÉHO MATERIÁLU 69

4.1 Analýza titulků španělských sportovních deníků *Marca* a *As* 69

4.1.1 Titulky jednoduché a složené 69

4.1.2 Titulky konkrétní a neurčité 70

4.1.3 Syntaktická charakteristika titulků 71

4.1.3.1 Titulky obsahující větu jednoduchou či souvětí 71

4.1.3.2 Titulky jmenné a slovesné 73

4.1.4 Lexikální charakteristika titulků 74

4.2 Analýza televizního záznamu stanice *Cuatro* 78

4.3 Analýza rozhlasového záznamu stanice *Cadena SER* 82

ZÁVĚR **87**

RESUMÉ **90**

SUMMARY **91**

RESUMEN **92**

BIBLIOGRAFIE **93**

ÚVOD

Důvodů, proč jsem se rozhodla zpracovat v mé diplomové práci jazykovou charakteristiku španělské sportovní žurnalistiky, je několik.

Sport je fenomén, který nás každodenně ovlivňuje ať již aktivně či pasivně. Zasahuje také do jiných sfér společenského života lidí, například do sféry ekonomické a kulturní.

Ve Španělsku má sport ve společenském životě velmi důležitou roli. Pokud jsme my cizinci schopni vést diskuze na toto téma, pomůže nám to k poznání španělské kultury a ulehčí naši integraci do ní.

Informace o sportu se objevují v jakémkoliv prostředku masové komunikace, ba dokonce mají v nich svou stálou pozici. Dnes již není pochyb o tom, že jazyk sportovní žurnalistiky spadající do publicistického stylu, je samostatný a komplexní jev. Prolínají se v něm jazykové prostředky ze všech jazykových rovin a ze všech stylových oblastí. Najdeme zde jazykové prostředky ze spisovného, hovorového i nespisovného jazyka a ze stylu běžné dorozumívacího, odborného i uměleckého.

Spisovný španělský jazyk je kodifikovaná norma, kterou najdeme v publikacích vydávaných institucí Real Academia Española (RAE) neboli Královskou španělskou akademií, která má právo kodifikovat normy. Spisovný jazyk se používá na oficiální úrovni konverzace. Do spisovného jazyka však neustále pronikají i některé jazykové prvky z hovorového jazyka. Hovorový jazyk je takový, který se používá v běžné neoficiální konverzaci.

Přirozenou součástí každého jazyka je i nespisovná vrstva. Do nespisovného jazyka zařazujeme nářečí a další nespisovné prostředky, kterými jsou například slang a argot. Nespisovné prostředky slangu a argotu se projevují především v rovině slovní zásoby.[1]

V dnešní době je publicistický styl jeden z funkčních stylů jazykových projevů ať již psaných či mluvených. Využívá stylové prostředky ze všech ostatních funkčních stylů, jimiž jsou styl běžně dorozumívací, odborný a umělecký.

Hovorový a nespisovný jazyk je spjat s funkčním stylem běžně dorozumívacím (prostěsdělovacím). Jedná se o styl „uplatňovaný v běžném každodenním styku ústním, ale i

[1] STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007, s. 16.

písemném“[2]. V mé diplomové práci se dočteme, že sportovní jazyk, resp. jazyk sportovní žurnalistiky, obsahuje velké množství jazykových prostředků hovorových či nespisovných, zejména v rovině slovní zásoby, protože sportovní slang má v jazyce sportovní žurnalistiky velmi dominantní postavení.

Dočteme se ale i to, že v něm můžeme najít prvky také ze stylu odborného. V rovině slovní zásoby se jedná o odborné termíny, v rovině syntaktické španělští sportovní novináři užívají výčet, což je praktický nástroj vyjadřování pocházející z tohoto stylu.

Ze stylu uměleckého využívá sportovní žurnalistika jazykové prostředky obrazného pojmenování, zvláště metafory a metonymie.

Jak tedy vidíme, jazyk sportovní žurnalistiky je velmi zajímavý jak z hlediska společenského, tak lingvistického. Proto doufám, že má diplomová práce přinese užitek nejen zájemcům o sport, ale i zájemcům o španělský jazyk.

Velkou inspirací k napsání této diplomové práce byla pro mě kniha *El lenguaje de las crónicas deportivas* od španělského autora Néstora Hernándeze Alonsa.

V první kapitole čtenáře nejdříve seznámím s funkčními styly a poté podrobněji se stylem publicistickým. Od publicistického stylu přejdu k popisu obecného jazyka žurnalistiky a dále popíši sportovní jazyk v jednotlivých prostředcích masové komunikace, jimiž jsou noviny, rozhlas, televize a internet.

V následující kapitole se budu zaobírat gramatikou sportovního slangu. Gramatika neboli mluvnice je lingvistický obor, který se zabývá na jedné straně tvaroslovím neboli morfologií a na straně druhé větnou skladbou neboli syntaxí.[3] Nejdříve si čtenář bude moci přečíst morfologickou část o tvoření nových výrazů pomocí kompozice (skládáním) a derivace (odvozováním). Dozví se, jaké typy kompozice má španělský jazyk a které z nich se nejvíce uplatňují ve španělském sportovním jazyce. Také se dozví, jaké předpony a přípony se v něm nejvíce podílejí na tvoření nových výrazů.

Po morfologické části se zaměřím na syntaktickou charakteristiku španělské sportovní žurnalistiky, a to na ty jazykové prostředky, které jsou specifické pro tuto novinářskou oblast. Konkrétně se budu zaobírat rodem podstatných jmen, zvláště rodem sportovních klubů. Dále si čtenář bude moci přečíst o úzu jednotného a množného čísla tak charakteristických slov pro sportovní žurnalistiku, jakým jsou penalta, derby a klub. Poté se zaměřím na větnou stavbu a

[2] Tamtéž, s. 221.

[3] Tamtéž, s. 23.

popíši její rysy a podrobněji se zmíním o netypických syntaktických prostředcích španělské sportovní žurnalistiky, jakým jsou výčet, výpustka, přístavek a neurčité slovesné tvary. V předposlední podkapitole se vyjádřím ohledně stále se opakujících jazykových prostředcích, ze kterých se stávají klišé, a nabídnu čtenáři příklady snahy o jejich aktualizaci. A konečně v poslední kapitole se zmíním o fonetické charakteristice španělského sportovního slangu.

Ve třetí kapitole najde čtenář informace o slovní zásobě. Slovní zásoba sportovního jazyka je tvořena z výrazů slangových, z výrazů odborně technických a ze slov přejatých z cizích jazyků. Slovní zásoba je také obohacována na základě sémantického tvoření. Známe několik druhů tzv. obrazného pojmenování a zjistíme, že sportovní žurnalistika nejvíce využívá obrazného pojmenování metaforického, metonymického a synonymického. Slovní zásoba španělského sportovního jazyka využívá ke svému obohacení i zkracování slov. Jaké typy zkratek existují ve španělštině a jak se využívají v novinářské praxi, se dočteme ve čtvrté podkapitole. Tuto kapitolu uzavřu popisem expresivnosti ve španělské sportovní žurnalistice.

Ve všech dosud zmiňovaných kapitolách jsem k ilustraci popisovaného jevu doložila autentické příklady, které jsem našla buď na korpusu Real Academia Española (CREA; www.rae.es), nebo na internetových stránkách španělských mediálních prostředcích.

Čtvrtá a předposlední kapitola je věnována analýze jazykového materiálu, který jsem získala z novin, televizního a rozhlasového komentáře. Španělské noviny, které jsem použila k této analýze, jsou *Marca* a *As* z období od 1. srpna do 31. srpna 2008 včetně. Více zastoupená je *Marca*, protože je to ve Španělsku nejvíce prodávané periodikum. Soustředila jsem se tedy pouze na autentický jazykový materiál ze Španělska, protože je pro mě dostupnější než materiál z Latinské Ameriky a je i mému srdci bližší. To platí i pro televizní a rozhlasový záznam, který je pořízen také z Pyrenejského poloostrova. Televizní záznam je ze stanice *Cuatro*, rozhlasový ze stanice *Cadena SER*.

Poslední, pátá, kapitola obsahuje závěry vyplývající z této diplomové práce.

Tato diplomová práce je napsána deskriptivní (popisnou) metodou. Nebudu tedy soudit, zda jazykové prostředky užívané španělskými novináři jsou spisovné či správné. V některých částech uvádím příklady odchylek od spisovné normy španělského jazyka. Tímto nechci kárat, pouze upozornit na rozsáhlou škálu jazykových prostředků.

1 STYL A JAZYK ŽURNALISTIKY

1.1 Slohové (stylové) rozlišení jazykových projevů

Lidé se mezi sebou dorozumívají řečí, resp. prostřednictvím jazyka. Pojmenováváme věci kolem nás, vyjadřujeme své myšlenky a pocity. Tato akce se uskutečňuje v jazykových projevech. Jazykový projev má za úkol sdělit potřebu někoho (autora, tj. mluvčího nebo pisatele) někomu (adresátovi, tj. posluchači nebo čtenáři) něco (obsah) o něčem (téma). Tedy informovat ho.[4] Pokud existuje autor i adresát, dochází mezi nimi ke komunikaci neboli dorozumívání.

Ke komunikaci nám slouží jazyk a jeho rozmanité prostředky. Jazykové prostředky jsou prostředky slovní (lexikální) a prostředky mluvnické (gramatické) stavby. Z těchto prostředků vybíráme ty, které se nám hodí k našemu projevu a k jeho slohovému neboli stylovému charakteru. Styl „dává projevu jednotný, nebo naopak nejednotný ráz, charakterizuje projev jako celek a zároveň ho odlišuje od projevů jiných“[5]. Do stylu každého autora pronikají prvky z jeho povahy, vzdělání, vyjadřovacích schopností aj. Toto jsou činitelé individuální a ty vytvářejí individuální styl každého autora. Styl projevu však záleží hlavně na objektivních činitelích, kteří jsou nezávislí na autorovi. Hlavním objektivním činitelem je „za jakým účelem se něco sděluje, jaké zaměření a cíl jazykový projev má“[6].

Český autor Styblík (2007, s. 221) rozčleňuje projevy podle účelu neboli funkce do různých funkčních stylů:

- styl prostěsdělovací (běžně dorozumívací) – tento styl se uplatňuje v každodenním běžném styku jak ústním, tak i písemném. Autor v něm využívá spisovné a hovorové prostředky, příležitostně i prostředky nespisovné;
- styl odborný, který se dále dělí podle stupně odbornosti a podle předpokládaných adresátů na styl vědecký, prakticky odborný a popularizační. V tomto stylu je nezbytné dosáhnout určitosti a přesnosti vyjadřování. K tomuto nám poslouží odborné názvy neboli termíny a propracovaná stavba vět;
- styl umělecký – v tomto stylu je zapotřebí pestrosti a názornosti ve vyjadřování. Často se využívá synonymních skladebních prostředků a prostředky obrazné, které zvyšují estetickou působivost textu;

---

[4] STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007, s. 211.

[5] Tamtéž, s. 211.

[6] HAVRÁNEK, Bohuslav, JEDLIČKA, Alois. *Stručná mluvnice česká : Upravené vydání podle nových Pravidel českého pravopisu z r. 1993*. 25. vyd. Praha : Fortuna, 1996, s. 187.

- styl publicistický – tj. „styl novin a jiných veřejných projevů psaných, ale i mluvených: rozhlasu, zpravodajského filmu a televize, tj. styl převažující v hromadných sdělovacích prostředcích, tzv. médiích. Lze tedy mluvit o stylu médií, o stylu mediálním. Cílem publicistických projevů je informovat čtenáře nebo posluchače, přesvědčovat je a získávat je pro něco. Jejich nejdůležitější vlastností je aktuálnost, zajímavost a rozmanitost“[7]. Publicistický styl využívá stylové prostředky všech výše zmíněných stylů.

1.2 Publicistický styl

Publicistiku, resp. publicistický styl najdeme v žurnalistice. Žurnalistika je „novinářské povolání i produkty této činnosti, které informují o aktuálním dění ve společnosti a názorech na toto dění“[8].

Dříve, než budu charakterizovat publicistický styl, musím definovat, co to vlastně publicistika je. K tomu mi pomůže *Encyklopedie praktické žurnalistiky* pod vedením Barbory Osvaldové (1999, s. 146), která definuje publicistiku takto:

> Publicistika je označení žurnalistické tvorby i části žurnalistické produkce, činnost zaměřená k veřejnosti, určená ke zveřejnění (…) Na rozdíl od zpravodajství, kde se uplatňují především fakta, publicistika kromě informací obsahuje názor, hodnocení a subjektivní přístup, zahrnuje pojmy, soudy, postoje, jejím výsledkem je poznání a eventuálně přesvědčení a získání adresáta. Publicistika užívá forem analýz, směřuje k zobecnění a popisuje i cesty, jimiž k němu dospěla. Zároveň obsahuje kromě racionálních prvků i prvky emotivní, využívá jazykové i kompoziční postupy literární, různé jazykové vrstvy včetně nespisovných.

Žurnalistika, resp. publicistika nejen informuje, ale i vzdělává, hraje důležitou roli při osvojování odborné terminologie adresáty. Odborné termíny se používají pro svoji přesnost popisu, slouží k tomu, aby popsaly skutečnost nanejvýš přesně. Užívají se odborné termíny, které jsou obecně známé, aby se „dosáhlo shody mezi obrazem, který měl na mysli autor, a obrazem, který si podle autorova vyjádření vytváří adresát“[9]. Pokud jsou odborné termíny

[7] STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007, s. 221.

[8] OSVALDOVÁ, Barbora, et al. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha : Libri, 1999, s. 218.

[9] JELÍNEK, Milan. *O jazyku a stylu novin*. Praha : Rudé právo, 1957, s. 21.

méně známé, autor se jim vyhýbá a opisuje je synonymy neterminologické povahy nebo slangovými výrazy. Velmi vhodné je užívání metafor.

Dalším důležitým prvkem v publicistice je přesvědčivost sdělení, kterou autoři dosáhnou nejen pravdivostí, ale i správným výběrem lexikálních jednotek neboli přesností. Přesvědčivost může být snižována stále stejnými frázemi, ze kterých se stávají pohodlná klišé, ale i nadsázkou. Nadsázka budí u adresáta nedůvěru k pravdivosti sdělení. Jelínek (1957, s. 44) píše, že „nadsázku nelze omluvit ani tím, chce-li autor vyjádřit své nadšení nad sdělovanou skutečností, nebo chce-li nadneseným vyjádřením kladného obsahu potlačit jevy záporné“. Publicistický styl je pod palbou stále se opakujících frází, a proto je obrana proti nim důležitá. Musí se ovšem rozlišovat fráze od publicistických frazeologických prostředků, neboť ty jsou potřebné a vyhovují potřebám publicistiky. Blíže se k tomu vyjádřím v kapitole 3.5.

V neposlední řadě je třeba se zmínit o rozmanitosti neboli živosti publicistického stylu. Rozmanitost záleží na druhu novinářského útvaru. Zpráva je zpravidla živější než úvaha. Živější bývá také rozhovor. Rozmanitost záleží na výběru lexikálních a syntaktických prostředků. Pokud autor chce dosáhnout rozmanitosti, bude volit takové prostředky, které budí pozornost a co nejméně se opakují. Autor by měl však mít na mysli spisovnou normu užívaného jazyka a stylistickou normu novinářského útvaru. „Neznalost slov a slovních spojení ze strany autora a spěch při tvoření sdělení jsou příčinou četných lexikálních chyb“[10].

Lexikální rozmanitost se projevuje zejména ve výběru sloves. Při popisu stejného slovesného děje v různých obměnách je třeba volit synonyma. Opakování téhož skladebního projevu, zejména stále stejných zájmen a spojek, je také v rozporu s rozmanitostí sdělení.

Projev psaný nebo mluvený musí být nejen obecně srozumitelný, přesný, ale i přehledný. Přehlednost dosáhneme především správným syntaktickým složením. Zvláště v novinách správný slovosled a uspořádání vět je velmi důležitý faktor, neboť usnadňuje rychlou četbu. Důležité je hlídat si délku vět. Neexistuje žádné pravidlo, které by diktovalo, jak má být věta dlouhá, ale příliš dlouhá souvětí čtenáře unavuje, ztrácí se v nich a autor riskuje, že v nich udělá gramatickou či syntaktickou chybu. Na druhou stranu, věta by neměla mít ani telegrafický rozsah.

Také uspořádání odstavců je důležité. „Významové hranice mezi větami uvnitř odstavce musí být méně ostré než významové hranice mezi styčnými větami sousedních odstavců“[11]. Téma jednoho odstavce nemůže zasahovat do odstavce s jiným tématem, protože odstavec

[10] Tamtéž, s. 12.

[11] Tamtéž, s. 32.

tím ztrácí „svou orientační funkci. Hranice mezi tematickými celky pak probíhá nevhodně uvnitř odstavce a ruší jeho tematickou jednotu“[12]. I délka odstavce by měla být přiměřená. Není dobré mít odstavce na celou stránku, ani na dva řádky.

Publicistický styl se také nazývá novinářský styl. O novinářském stylu už dnes nemluvíme jen v souvislosti s novinami, nýbrž v souvislosti s masmédii obecně. Masmédia „je souhrn médií užívaných v procesu masové komunikace; šíří sdělení veřejného charakteru a rozšiřuje je směrem k širokému a anonymnímu publiku“[13]. Tato definice určuje, že do skupiny masmédií patří noviny, televize, rozhlas a internet.

Masmédia nás informují o tom, co potřebujeme vědět, hledáme v nich informace o událostech, o kterých víme, že je zde najdeme, ale narazíme i na informace, které bychom znát měli.

Noviny vycházejí denně a jejich základním rysem je aktuálnost. Denní tisk reaguje na události velmi rychle, přináší stále nové a nové informace, proto zde často není čas věnovat dostatečnou pozornost jazykové stránce textu. Tento spěch nutí žurnalisty k jisté mechanizaci a stereotypizaci výrazových prostředků, jejichž prostřednictvím nám sdělují informace.

Vedle denního tisku nacházíme publikace s větším periodickým rozsahem, zpravidla týdeníky či měsíčníky. U těchto periodik informační rys a bezprostřední aktuálnost ustupují do pozadí, naopak do popředí se dostává rys vzdělávací.

Pro široké masy je především určen denní tisk, ostatní periodika jsou zacílena na užší okruh čtenářů. Často bývají specializována, což se odráží na jejich obsahu a slohu.

Aktuálnost je základním rysem i u televizního a rozhlasového vysílání a také internetu. Spěch při tvoření zpráv je v těchto masmédiích ještě větší než u novin, a proto mají autoři ještě méně času na propracování jazykové stránky textu. Informační a vzdělávací charakter zde jdou ruku v ruce.

Španělské noviny *ABC*, *El País*, *El Mundo* sepsaly manuály *Libros de estilo*, které jsou určeny profesionálním novinářům a spolupracovníkům. Pojednávají o gramatických a stylistických normách, jež musí novináři jednotlivých periodik dodržovat. V českých knihovnách je dostupný jen *Libro de estilo El País*[14], proto mohu napsat pouze o tomto manuálu.

---

[12] Tamtéž, s. 33.

[13] OSVALDOVÁ, Barbora, et al. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha : Libri, 1999, s. 104.

[14] *Libro de estilo El País*. Madrid : Ediciones El País, c1996. 661 s. ISBN 84-86459-73-7.

Je rozdělen do tří hlavních bloků: manuál, slovník a příloha. V jednotlivých blocích nalezneme pokyny, které musí každý novinář nebo spolupracovník novin dodržovat. Nařízení vychází z následujících kategorií:

- manuál:
    - základní principy, které musí novinář dodržovat
    - klasifikace novinářských žánrů
    - titulky
    - typografie
    - fotografie a grafika
    - použití podpisu
    - oslovení a protokol
    - vlastní jména
    - zkracování slov
    - číslovky
    - interpunkční znaménka
    - gramatické normy
    - časté chyby

- slovník:
    - seznam zkratek
    - slova, která mohou být problematická z hlediska jejich psaní nebo jejich užití

- příloha:
    - tabulky vah, měr, vzdáleností a stupňů
    - stanovy redakce El País
    - korekturní znaménka

1.3 Jazyk žurnalistiky

Garrido Medina (1997, s. 34-35) cituje ve své knize Lázara Carretera, který kritizuje to, co nazývá „jazyk žurnalistiky“, protože tímto pojmenováním se z něho stává „jazyk odborný“. Odbornost se vyznačuje „prvky, které nejsou společné u všech uživatelů jazyka“, prvky, které novináři „přijímají, jako odlišující značky své profese“. Odborné jazyky, např.

z medicínského, právnického nebo ekonomického prostředí, jsou podle Lázara Carretera „vhodné pro porozumění mezi skupinou uživatelů, kteří sdílejí stejné vědomosti, víru, činnosti nebo zájmy, ale které jsou odlišné od běžného uživatele jazyka“. Pokud novináři užívají svůj „odborný jazyk“, odklánějí se od jedné ze základních funkcí publicistické činnosti, kterým je obecná srozumitelnost. Lázaro Carreter tudíž navrhuje novinářům „omezení novinářského stylu na minimum a sdělení přiblížit širokým masám“.

Podobný názor zastává i český autor Jelínek (1957, s. 17), který uvádí, že „proti obecné srozumitelnosti a zároveň i proti čistotě spisovného jazyka se autor prohřešuje bezdůvodným vnášením slangového výrazu do textu. Výběr slangového názvu místo náležitého spisovného termínu je v rozporu nejen s požadavkem obecné srozumitelnosti, nýbrž i s jazykově výchovnou a odborně popularizační funkcí publicistiky“.

Vzhledem k tématu mé diplomové práce se budu zabývat jen jazykem sportovní žurnalistiky, ale dříve než začnu popisovat, jakým způsobem je sport sdělován v masmediích, je třeba upozornit na to, že sportovní žurnalistika není ve Španělsku samostatný studijní obor. Studuje se žurnalistika obecná a sportovní žurnalisté při své práci čerpají část znalostí z univerzitního vzdělání a část znalostí ze sportovního prostředí. Na přípravě sportovních zpráv a komentářů spolupracuje více lidí, z nichž někteří ani nejsou vystudovaní žurnalisté, ale pracují v médiích masové komunikace díky tomu, že mají přímé spojení se sportem.

1.3.1 Sportovní žurnalistika v novinách.

Sport je fenomén, který zajímá obyvatele celého světa. Proto i noviny obecného charakteru mají svoji část jemu věnovanou, také se vyskytují specializovaná periodika na toto téma, která mají velký počet stálých čtenářů.

V dřívějších dobách sportovní rubrika v obecných novinách zaujímala pouze jejich malou část a objevovala se zde jen proto, že pro vydavatele byla zajímavá z hlediska reklamního, ekonomického nebo politického. Tato rubrika informovala jen o tzv. majoritních sportech (např. fotbal, tenis, basketbal) a o nejvýznamnějších sportovních událostech (např. olympijské hry či mistrovství světa).[15]

Dnes se sportovní rubrika v obecných denících zpravidla nachází až na konci novin a, kromě pondělního vydání, zabírá kolem 10 % z celkového obsahu novin. Stále platí, že

[15] ALCOBA LÓPEZ, Antonio. *Periodismo deportivo*. Madrid : Síntesis, 2005, s. 154.

informuje jen o majoritních sportech a o nejvýznamnějších sportovních událostech. U těchto druhů periodik je obvyklé, že událost je sdělována tónem vážným a seriózním a články jsou delší, na rozdíl od sportovních deníků. Tzv. minoritním sportům (např. volejbal, stolní tenis, vodní pólo, atletika, judo) je věnováno jen pár řádků, pokud se ovšem právě nekoná vyvrcholení sezóny těchto sportů. V takovém případě je jim určeno více místa. V pondělním výtisku novin obecného charakteru se sportovní rubrika výrazně rozšiřuje a mnohdy zabírá až 50 % z celkového obsahu, nebo se stává samostatnou zvláštní přílohou.

Postupem času vznikaly sportovní časopisy, které měly uspokojit čtenáře zajímající se i o jiné sporty, a časopisy, které se věnovaly jen jednomu sportu. Ale čtenáři vyžadovali stále více a více informací, a tak se tyto týdenní či měsíční sportovní časopisy převtělily do deníků. Ve Španělsku se první sportovní deník zrodil v roce 1906 pod vedením Jaimeho Graua Castellána s názvem *El Mundo Deportivo*. Později ho koupily noviny *La Vanguardia*. V roce 1942 následoval deník *Marca*, v roce 1967 *As* a v roce 1979 *Sport*.[16]

Co se týče rychlosti a aktuálnosti sdělení, periodika nemohou soupeřit s televizním a rozhlasovým vysíláním, ale velmi dobře slouží k propagaci sportovních událostí. Tím, že informují o sportovním klání až následující den od jeho uskutečnění, nemohou o něm informovat tak detailně, na rozdíl od přímého přenosu televizního a rozhlasového vysílání, ale mají více možností, času a místa, aby napsala o věcech ze zákulisí, např. o soukromém životě sportovců, což velmi láká čtenáře, kteří to také vyžadují a od novin očekávají.

Sportovní deníky dnes využívají tři základní elementy, které jim zajišťují velký úspěch u čtenářů. Těmito základními elementy jsou fotografie, grafika a velikost písma.

Role fotografie je velmi důležitá. Některá sdělení jsou pouze typu „fotozpráva“. Fotografie se objevují na každé stránce, navozují vizuální podobu popsané události. Zachycují nějaký důležitý okamžik sportovní události (např. vstřelení gólu, faul) nebo důležitého protagonistu (hráče, rozhodčí, trenéry). V dnešní době mají dokonce důležitější roli, než doprovodný komentář, který je postupem času stále kratší.

Grafika, do které spadá styl a barva písma, je dalším základním pilířem. Barevné fotografie jsou atraktivnější, než kdyby byly v černobílém provedení.

Velikost písma má největší vliv na titulky, které jsou psány velkými, barevnými a tučnými písmeny, aby lépe upoutaly pozornost čtenářů.

Než článek vyjde v novinách, pracuje na něm několik lidí a také prochází korekturní úpravou. Korektor nemá za úkol opravovat jen chyby ortografické a gramatické, ale také musí

[16] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 37.

dávat pozor, zda se v textu neobjevují překlepy a zda je text pro adresáta snadno pochopitelný. I korektor pracuje pod časovým tlakem a musí pracovat rychle, proto se občas stává, že se nějaké chyby, ať už ortografické či gramatické, nebo překlepy v novinách objevují:

> Hay un grupo de vicepresidentes que quieren que se saque el tema y se analice, pero Laporta, apoyado por otro grupo importante de directivos, quiere silenciar este ***asunto0**. (Marca, 2009-10-16)[17]

> Se temía que el Valladolid podría dar un ***zapazo**. (Marca, 2009-10-18)[18]

> ¿Mahamadou Diarra o Lass ***Diarra**? (Marca, 2009-10-16)[19]

> Serán 161 los millones que estarán entre el banquillo, los 65 del brasileño, y los 96 de ***portugúes** a la grada donde previsiblemente verá el partido Ronaldo. (Marca, 2009-10-18)[20]

1.3.2 Sportovní žurnalistika v rozhlasovém vysílání

Ve Španělsku od 30. let minulého století lze poslouchat v rozhlase přímé vstupy ze sportovních klání. Živé vysílání je základním kamenem sportovních programů rozhlasových stanic. Dnes již má sport, hlavně fotbal, svoji pevnou pozici v každodenním programu jednotlivých rozhlasových stanic a mnohdy kvůli němu ustupují do pozadí i velmi důležité programy rozhlasového vysílání. Příkladem toho může být úterní a středeční vysílací program, kdy v případě, že v prestižní fotbalové soutěži Ligy mistrů hraje španělský tým, toto

---

[17] *Marca 16_10_2009_ Laporta monta otro incendio*. [DVD-ROM] Příloha 1. Překlad: Existuje skupina viceprezidentů, která chce, aby se o tomto tématu hovořilo, ale Laporta mající podporu druhé skupiny důležitých osob chce tuto záležitost umlčet.

[18] *Marca 18_10_2009_Bien, Marcelo, bien.* [DVD-ROM] Příloha 1. Pozn.: v této větě chtěl autor napsat „zarpazo“, neboť měl na mysli dát ránu drápem, což v přeneseném smyslu má význam dát gól. Překlad: Byla obava, že by Valladolid mohl dát gól.

[19] *Marca 16_10_2009_Diarra contra Diarra*. [DVD-ROM] Příloha 1. Pozn.: hráč Lass Diarrà se píše s přízvukem; je možné, že autor článku i korektor zanedbali tento přízvuk, protože se jedná o ortografickou zvláštnost, která neodpovídá španělskému systému. Překlad: Mahamadou Diarra nebo Lass Diarrà?

[20] *Marca 18_10_2009_portugúes*. [DVD-ROM] Příloha 1. Pozn.: nepozornost autora či korektora; takto umístění akcent není v souladu s normou RAE. Překlad: 161 miliónů bude v náhradnících, 65 v Brazilci a 96 v Portugalci v publiku. Odtud totiž bude zřejmě Ronaldo sledovat zápas.

klání má přednost před pravidelnými programy daných rozhlasových stanic. Zajímavostí může být, že největší počet posluchačů mají rozhlasové stanice od půlnoci, kdy začínají programy spojené se sportem. O víkendu patří rozhlasové vysílání jen a jen sportu a jeho fanouškům. V roce 2001 vznikla rozhlasová stanice *Marca,* která se věnuje sportu po celý den a po celou noc a dnes je to nejposlouchanější informační rozhlasová stanice, kterou si denně zapne více než půl milionu posluchačů. Ale stejně jako noviny, i rozhlasové vysílání se zaměřuje více na majoritní sporty, převážně fotbal a basketbal, o minoritních sportech se zmiňuje jen při výjimečných a důležitých událostech.

Rozhlasové sportovní vysílání má velký úspěch mimo jiné také díky tomu, že je tak úzce spjato s jazykem. Komentátoři mluví velmi rychle, hrají si se slovy, užívají populární rčení a idiomy, dávají sportovcům směšné přezdívky, stále opakují základní informace o sportovní události a o sportovcích. Temperamentní sled informací a vtipnost komentátorů způsobují, že se posluchači pravidelně vracejí ke svému rozhlasovému přijímači a že se i nadále rozrůstají jejich řady.

Ovšem i zde nalezneme pasáže problémové z hlediska jazykového. Do rozhlasového vysílání zasahují kromě žurnalistů také sami sportovci, trenéři nebo rozhodčí. Aby komentář nebyl tak formální, často se vyjadřují příliš hovorovým jazykem, někdy až vulgárně.

„ (…) ***join**, que estoy ***emocionaó**, ¡que empiece ya!, ***¡coño**! (…)[21]“[22]

Posluchač přímého přenosu rozhlasového vysílání se musí vypořádat s tím, že se na komentování podílí několik osob, které si občas skáčou do řeči, což v některých případech může způsobit nejasnosti. Komentátoři by si měli uvědomit, že tato situace může být pro posluchače dost nepřehledná a měli by se snažit vyvarovat těmto momentům.

Jako příklad uvádím rozhlasový záznam z finálového utkání Ligy mistrů z roku 2002. V přepise uvádím komentář, který předcházel sedm vteřin před prvním gólem Realu Madrid vstřeleným hráčem Raúlem. Tato situace na posluchače nemusí působit příliš nejasně, protože vystupují pouze dva mluvčí.

---

[21] Překlad: „...sakra, to jsem nervózní. Ať už to začne, do prdele!“

[22] Cadena SER. *Carrusel deportivo*. [DVD-ROM] Příloha 1. Pozn.: v tomto komentáři se vyskytuje hned několik odchylek od jazykové normy. Ve slově *jolin* (sakra) by se podle normativní výslovnosti znělá frikativa orální [l] vyslovit měla. Další odchylka je ve výraz *emocionaó*; norma udává, že dentální aproximanta [ð] by měla být vyslovena při nejmenším velmi oslabeně. Poslední slovo *coño* (do prdele) je příkladem vulgárnosti. I když toto slovo nalezneme ve slovníku RAE, přeci jen by se nemělo vyskytovat v odpoledním vysílacím čase.

A: ”(…) vuelve a ser Roberto Carlos con pie izquierdo en campo del Leverkusen,”

B: “mira Raúl,”

A: “con pie derecho, ¡qué bien Raúl!,”

B: “mira Raúl,”

A: “!qué listo es!, Raúl chuta, ahí está , ¡gol! (…)”[23]

Ovšem v následující ukázce jsou již tři mluvčí, což může způsobit pro posluchače nepřehlednou situaci:

A: “ (…) oye, qué nos ha llamao taraos, Ponsetti, a todos,”

B: “¡hombre!, no,”

C: “y yo, y se ha quedao corto, se ha quedao corto,”

B: “vamos a ver, vamos a ver, vamos a ver, claro.”[24]

1.3.3 Sportovní žurnalistika v televizním vysílání

Také v televizním programu má sportovní žurnalistika již své stálé místo. I zde je jasný příklad, jakou moc má sport ve Španělsku, neboť nejsledovanější programy pocházejí právě z této oblasti, konkrétně fotbalová utkání. Sport je považován za velkou podívanou, která hýbe celým světem, důkazem toho jsou placené sportovní kanály. Veřejné televizní stanice pravidelně zařazují do svého vysílacího programu různé sportovní události, převážně majoritních sportů. Avšak existují také placené stanice, které vysílají výhradně sport. Tyto stanice se věnují jak majoritním, tak minoritním sportům.

U veřejných televizních stanic je každodenní sportovní žurnalistika pouhou součástí většího informačního celku nebo, pokud se koná sportovní událost majoritních sportů, je jí věnován vysílací čas ve večerním programu. Víkendový televizní program je ale zcela přizpůsoben sportu, neboť se koná více sportovních událostí, které mohou televizní stanice vysílat živě nebo ze záznamu.

---

[23] Cadena SER_*Resumen de retransmisión*. [DVD-ROM] Příloha 1. Překlad: A: „ (…) opět je to Roberto Carlos se svou levačkou na hřišti Leverkusenu,“ B: „podívej na Raúla,“ A: „pravačkou, výborně Raúle,“ B: „podívej na Raúla,“ A: „to je chytrý, Raúl střílí, je to tam, gól! (…)“

[24] Cadena SER. *Carrusel deportivo*. [DVD-ROM] Příloha 1.

Překlad: A: „ (…) poslyš, Ponsetti nás všechny nazval ťulpasi,“ B: „ale to ne,“ C: „a já, a to se držel zkrátka, to se držel zkrátka,“ B: „uvidíme, uvidíme, uvidíme, jasně.“

Televizní vysílání je především vizuální a spoléhá se více na vysílací záběry než na doprovodné slovo. Proto zde sportovní komentátor užívá jednodušší styl mluvy, který není tak obrazný jako v rozhlasovém vysílání. Komentátor nemusí používat hrátky se slovy, aby udržel posluchačovu pozornost. Toto ovšem může pro něho být nevýhodou. Pokud je sportovní událost nudná, komentátor zpravidla nedokáže udržet zájem televizních diváků, kteří volí jako lepší alternativu rozhlasové vysílání. Jako příklad uvádím stejnou situaci, kterou jsem citovala v předcházejícím oddílu. Jedná se o komentář sedm vteřin před tím, než Raúl, hráč Realu Madrid, vstřelí první gól ve finále Ligy mistrů z roku 2002:

> "(…) y ahí van de nuevo. El balón hacia Raúl, Raúl, y ha marcado el Madrid (…)"[25]

V televizním vysílání je velký počet externích spolupracovníků a spoluautorů komentářů, kteří nemají odpovídající vzdělání, či vystudovaní žurnalisté mohou pocítit nervozitu, anebo neví, jak se správně v daném okamžiku vyjádřit. Proto není neobvyklé, že posluchač uslyší větu, která není podle předepsaných jazykových norem.

> "(…) *quedan 9 minutos, para que cada vez que haya una falta, ahora, pues, bueno, pues, haya 2 tiros libres, pero (…)"[26]

1.3.4 Sportovní žurnalistika na internetu

Dnes se internet považuje za nedílnou součást skupiny tzv. masmédií. Denní tisk, televizní i rozhlasové stanice na něm vytvářejí sesterské stránky, kde se informace sdělují bezprostředně a rychle, vzhledově jsou velmi atraktivní. Toto mělo samozřejmě vliv i na sportovní žurnalistiku. Sportovní události se přenášejí po internetové síti velmi rychle a ve všech formách (videa, psané texty, fotografie). Na internetu můžeme najít informace i o tzv. minoritních sportech, kterým se nedostává čas a místo v jiných masmédiích a můžeme sledovat sportovní události živě.

---

[25] *Real Madrid-Bayer Leverkusen*. [DVD-ROM] Příloha 1. Překlad: „ (…) a jsou tu opět. Míč k Raulovi, Raúl a Madrid skóruje (…)"

[26] *Final Eurobasket_Espana-Serbia_část2*. [DVD-ROM] Příloha 1. Překlad: „ (…) zbývá 9 minut, aby pokaždé, kdy se bude faulovat, teď, tedy, dobře, tedy, aby byly dva trestné hody, ale (…)". Pozn.: syntakticky ideální věta by mohla znít: "Quedan 9 minutos y cada vez que haya una falta habrá dos tiros libres." Překlad: „Zbývá 9 minut a pokaždé, kdy se bude faulovat, budou dva trestné hody."

Musím upozornit na skutečnost, že chod internetových stránek mají na starosti spíše odborníci přes informační technologii a nikoliv kvalifikovaní žurnalisté, a proto i zde není těžké narazit na odchylky od jazykových norem.

> "La solicitud del nombramiento de Emilio Merchán se produce después de que anoche el palista zamorano fuera recibido a su llegada a la ciudad junto a su compañero Diego Cosgaya en ***olor de multitudes**.[27],,[28]

> Sobre Raúl, comentó: "Antes ***jugo**[29] muchísimo y ahora entra desde atrás, pero no hay ningún problema (…)". (As, 2009-11-06)[30]

[27] Překlad: „Žádost o jmenování Emilia Merchána vznikla poté, co byl včera večer zamorský veslař přivítán při svém příjezdu do města spolu se svým společníkem Diegem Cosgayou za *vůní davu."

[28] *Proponen nombrar hijo predilecto de Zamora a campeón del mundo Emilio Merchán.* [online]. [cit. 2009-10-04] Dostupné z: <http://www.marca.com/2009/08/19/mas_deportes/otros_deportes/1250692028.html>. Pozn.: toto je příklad špatného užití lexika, který se objevuje ve všech masmédií. Autor má na mysli *loor de multitudes* (chvála davu).

[29] Pozn.: Autor se odchýlil od normy určující, že 3. osoba jednotného čísla v minulém čase (pretérito indefinido) musí mít grafický přízvuk na poslední hlásce (viz ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid : Espasa Calpe, 2006, s. 215). Překlad: O Raúlovi řekl: „Předtím hrál velmi často a teď je na lavičce, ale není to žádný problém (…)."

[30] AS. [on line]. Dostupné z: <http://www.as.com/futbol/articulo/pellegrini-mantiene-castigo-guti-dice/dasftb/20091106dasdasftb_13/Tes >.

2 GRAMATICKÁ CHARAKTERISTIKA SPORTOVNÍHO SLANGU

Dnes již nikdo nepochybuje, že sportovní žurnalistika má svůj vlastní jazyk. Obecně se nazývá sportovní slang. Definice slangu dle *Základní mluvnice českého jazyka* je: „nespisovné jazykové prostředky (slova, slovní spojení), které užívají v neoficiálních projevech skupiny lidí, kteří mají společné povolání nebo se věnují jisté zájmové činnosti“[31]. Slang se rozlišuje podle povahy prostředí na pracovní a zájmový. Sportovní slang je typickým příkladem prolínání se obou těchto prostředí. Užívají ho lidé, kteří mají sport jako profesi (trenéři, vrcholoví sportovci, sportovní žurnalisté), ale i lidé, pro které je sport jen zájmová činnost.

Sportovní slang je tedy označení mluvy sportovců a dalších lidí, kteří jsou se sportem v kontaktu. Je možné ho slyšet v šatnách, na soustředěních, na trénincích a jeho smyslem je mimo jiné nahradit příliš technické výrazy. Samozřejmě je méně přesný, ale pro adresáta lépe pochopitelný. Slang se postupně šíří i mezi novináře: novináři často tráví čas s profesionálními sportovci (soustředění národního týmu, mistrovství, olympiáda), zúčastňují se tréninků, se sportovci mají přátelský vztah a nezávazně si povídají. Právě sportovní žurnalisté se značnou měrou podílejí na jeho šíření, a to jak ve formě psané, tak mluvené žurnalistiky. Denní tisk, rozhlas a televize zvyšují autentičnost a bezprostřednost zpráv, komentářů a reportáží právě díky užívání slangu.[32] Přes všechna masmédia a literaturu se sportovní tématikou se sportovní slang dostává do podvědomí širokých vrstev uživatelů jazyka a proniká do oblastí, které nemají se sportem nic společného. Uvádím příklad z politického prostředí:

> “Es un aviso con tarjeta amarilla pero no ha sido la roja que hubiera dado muestra del desafecto irreversible.” (El País, 2009-09-26)[33]

Jaroslav Hubáček ve své knize *O českých slanzích* (1981, s. 19) uvádí, že příznačnými jazykovými aspekty slangu jsou: „nespisovnost, komunikativní funkčnost a využívání

[31] STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007, s. 39.

[32] HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava : Profil, 1988, s. 31.

[33] EL PAÍS. [online]. Dostupné z: <http://www.elpais.com/articulo/espana/PSOE/considera/sociedad/les/ha/dado/aviso/les/ha/retirado/apoyo/siempre/elpepuesp/20090608elpepunac_12/Tes.html>. Překlad: „Je to výstraha žlutou kartou, ale nebyla to červená, která by byla dala důkaz o nezvratné nevraživosti.“ Pozn.: slovní zásoba převzata z fotbalového prostředí. Žlutá karta upozorňuje hráče, aby byl opatrnější při bránění soupeře, a červená znamená vyloučení hráče ze hry.

produktivních pojmenovacích (onomaziologických) postupů při tvoření, systémovost, snaha o pojmovou diferenciaci, stav odborné terminologie, vyjadřování expresivity a vhodnost pro mluvené jazykové projevy".

Slangová pojmenování událostí a skutečností jsou synonymy k výrazům spisovným, některé slangové výrazy jsou na hranici spisovnosti, jiné jsou zcela nespisovné. Nespisovné výrazy v sobě nesou velmi expresivní náboj, někdy se může jedna i o vulgarismy.

Slangový výraz vzniká zpravidla z potřeby pojmenovat událost tak, aby byla pro adresáta výstižná, stručná a snadno pochopitelná. Toto je jeho základní komunikativní funkce.

K vzniku slangových výrazů je možno použít transformační i transpoziční způsob tvoření slov. Transformační postup využívá k tvoření nových slangových výrazů derivaci a kompozici (podrobněji v kapitole 3.2). Při transpozičním postupu dochází k přenášení věcného (slovního) významu. Rozlišujeme několik druhů přenesení neboli obrazného pojmenování: metafory, metonymie a synekdochy (podrobněji v kapitole 4.3).

Snaha o pojmovou diferenciaci je spojena s pojmenovávacími potřebami prostředí. Může vzniknout na základě potřeby shrnout či rozšířit lexikální jednotky (např. *delantero* - útočník, *defensa* - obránce, *centrocampista* – střední záložník; konkrétní pojmenování hráčů na hřišti ve fotbale).

Stále se do našeho povědomí dostávají nové sporty a s nimi i nová terminologie; tento proces je v podstatě nekonečný. Například u fotbalu, který pochází z Anglie, se ze začátku používal termín *offside* (postavení mimo hru). Dnes již k tomuto výrazu existuje španělský ekvivalent *fuera de juego*, čímž se původně odborný výraz *offside* stal slangovým výrazem.

Ve slangové vrstvě jazyka existují výrazy, které jsou neutrální, nejsou citově zabarvené, a výrazy expresivní, které jsou citově zabarvené.

Posledním jazykovým aspektem sportovního slangu je jeho vhodnost pro mluvené jazykové projevy, neboť se jedná o výrazy popisné.

V této kapitole se budu zaobírat gramatickou charakteristickou sportovního slangu, sportovním reportáží a komentářů. Gramatika neboli mluvnice je lingvistický obor, který se zabývá na jedné straně tvaroslovím neboli morfologií a na straně druhé větnou skladbou neboli syntaxí.[34]

[34] STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007, s. 23.

2.1 Morfologická charakteristika

Morfologie se zabývá studiem tvarosloví.[35] Slovní zásoba sportovního slangu může být obohacována na základě morfologického postupu transformačního nebo postupu transpozičního.

Postup transformační využívá k tvoření nových výrazů kompozici (skládání) a derivaci (odvozování).

Transpoziční postup k obohacování slovní zásoby čerpá z výrazů již existujících a k jejich změně využívá metaforické, metonymické přenášení slovního významu. Do transpozičního postupu se zahrnuje i přejímání slov z cizích jazyků.[36] Tímto postupem se budu zabývat až v kapitole 4.3. Tato kapitola náleží postupu transformačnímu.

2.1.1 Skládání (kompozice)

Jak jsem uvedla výše, transformační postup využívá kompozici a derivaci ke tvoření a změně výrazů. Ačkoli se zdá, že by měla být kompozice na základě procesu tvoření nových výrazů z výrazů již existujících více využívána, tak v hovorovém jazyce, resp. ve sportovním slangu, na rozdíl od jazyku literárního, je kompozice méně produktivní než derivace, třebaže schéma typu sloveso + podstatné jméno (*guardameta* - brankář) se opakuje velmi často.[37]

Kompozice slouží jako prostředek k vytvoření výstižného, stručného a snadno pochopitelného slangového výrazu. Nově vzniklé výrazy se ve španělštině mohou rozdělit do dvou skupin: skupina ortografická (slova složená) a skupina syntagmatická (ustálená slovní spojení).

Ve skupině ortografické se slučují lexémy a tvoří nový výraz. Mohou se psát dohromady, nebo s pomlčkou (*guardameta* – brankář, *jugador-clave* – klíčový hráč).

Ve skupině syntagmatické jsou lexémy graficky oddělené, ale tvoří jednu sémantickou jednotku (např. *puntos en litigio* – body ve hře*, recta final* – cílová rovinka*, punto fatídico* – pokutový kop).[38]

---

[35] ČERNÝ, Jiří. *Morfología española*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2000, s. 13.

[36] HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava : Profil, 1988, s. 14.

[37] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 89.

[38] Tamtéž, s. 90.

Ortografická kompozice slučuje lexémy různých slovních druhů a je nevyčerpatelným zdrojem neologismů (nových výrazů). Ve španělštině se vyskytují tyto tipy ortografické kompozice:

- podstatné jméno + podstatné jméno (*balonmano* - házená);
- přídavné jméno + přídavné jméno (*rojiblanco* – červenobílý);
- sloveso + sloveso (*salvaguardar* – bránit, ochraňovat);
- podstatné jméno + přídavné jméno {*franjirrojo (equipo Rayo Vallecano)* – červený pruh (mužstvo Rayo Vallecano};
- přídavné jméno + podstatné jméno (*mediofondista* - půlkař);
- sloveso + podstatné jméno (*guardameta* - brankář).[39]

Ve sportovním slangu je nejvíce zastoupena skupina typu sloveso + podstatné jméno a přídavné jméno + přídavné jméno. První typ má původ ze vztahu sloveso + přímý předmět, druhý využívá kombinaci barev dresu mužstva. Samohlásky *o-e* se mění na *i*, které se stane spojovacím morfémem mezi dvěma přídavnými jmény: *verdiblanco* - zelenobílý*, blanquiazul* - bílomodrý*, rojiblanco* - červenobílý.

Ve sportovním slangu často najdeme složené výrazy s jedním základním členem, který může být předcházející nebo nadcházející. Jako příklad uvádím složeniny se základním členem *hombre* (muž):

- *hombre-llave* (klíčový muž)
- *hombre-tour* (favorit cyklistického závodu)
- *hombre-gol* (produktivní hráč).[40]

Vztah lexémů u ortograficky sloučených slov je souřadný, zatímco u syntagmaticky sloučených slov je vztah podřadný.

Nejčastěji je ve španělštině tato podřadnost vyjádřená spojkou, převážně spojkou *de* (*juez de silla* – čárový rozhodčí). Další možností, která je hojně využívaná, je vzorec podstatné jméno + přídavné jméno (*a tumba abierta* – v cyklistice, když cyklista při sjezdu z kopce vůbec nebrzdí a nabere velkou rychlost). Poslední dobou vznikají nové výrazy sloučením slov *control, factor, efecto, estilo* + podstatné jméno (např. *factor cancha* – výhoda domácího prostředí*, estilo Panenka* – styl kopnutí penalty nazvaný podle Antonína Panenky,

---

[39] LANG, Mervyn F. *Formación de palabras en español : Morfología derivativa productiva en el léxico moderno*. Alberto Miranda Poza. Madrid : Cátedra, 2002, s. 103-113.

[40] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 90.

který takto vstřelil vítěznou penaltu ve finále mistrovství Evropy v roce 1976*, efecto Capello* – pojmenování po italském trenérovi Capellovi, který je znám svým stylem vedení mužstva, jenž je velmi rozdílný od jiných trenérů). Ve většině takto utvořených slovních spojení dochází k elipse předložky *de*.[41] Elipsa neboli výpustka je „nevyjádření části věty. Má vždy povahu aktuální, tj. dochází k ní v jednotlivých výpovědích proto, že vynechaná část jednoznačně vyplývá z kontextu nebo ze situace. Elipsa tedy umožňuje vyjadřovat se úsporně, stručně, bez zbytečného opakování slov.“[42]

> Por méritos propios y por deméritos de otros equipos, entre ellos el CAI, el Granada contará en esta eliminatoria con el **factor cancha** a favor. (El Periódico de Aragón, 2004-05-14)[43]

> Francesco Totti nunca pensó en tirar el penalti del triunfo sobre Australia al “**estilo Panenka**”. (Deportes, 2006-06-27)[44]

2.1.2 Odvozování (derivace)

Sportovní slangové výrazy vznikají ve španělštině více derivací než kompozicí.[45] Ve sportovním slangu při odvozování slov hrají hlavní roli předpony a přípony, které vytvářejí rozsáhlou škálu nových výrazů, tzv. neologismů.

2.1.2.1 Odvozování předponové

Předponové odvozování nemá vliv na gramatickou kategorii nově vzniklého výrazu, pouze se obměňuje význam základového slova. I když existuje celá řada předpon, v dnešní době nejvíce užívané ve sportovním slangu jsou *super-* a *in-* (*im-*, *i-*), které zveličují. Například šampion (*campeón*) se zdá méně šampion, pokud ho žurnalisté nenazvou

---

[41] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 91.

[42] STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007. s. 172.

[43] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-10-20]. Překlad: (…) Granada bude mít v této vyřazovací sérii výhodu domácího hřiště.

[44] DEPORTES. [on line]. Dostupné z: < http://www.deportes.com/internacont_idc_135198_id_cat_118.html >. Překlad: Francesco Totti nikdy nezamýšlel, že by vítěznou penaltu v zápase s Rakouskem střelil stylem a la Panenka.

[45] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 89.

šampionem šampionů (*supercampeón*); nebo aby bylo zcela jasné, že mužstvo mělo mnoho příležitostí ke vstřelení gólu, novináři použijí obrat *innumerables ocasiones de gol* (nesčíselné gólové možnosti).[46]

V následující tabulce č. 1 jsou vypsány nejvíce používané předpony pro tvoření nových výrazů ve španělském sportovním slangu:

Předpona	Co vyjadřuje	Příklad ze španělského sportovního slangu	Český překlad
anti-	„proti“	antifútbol, antiviolencia, antideportivo	„antifotbal“, „antinásilí“, nesportovní
auto-	„díky sám sobě“	autogol, autoeliminarse, autolesionarse	vlastní gól, sám se vyřadit, sám se zranit
contra-	„opak“	contraataque, contragolpe	protiútok, náhlé zaútočení
des-	„opačná akce“	descolgarse, desconcentrarse	odpojit se od zbytku a dostat se na vedoucí pozici (cyklistika), nesoustředit se
ex-	„být pryč“	expulsar	vyloučit
i- (in-, im-)	nemožnost	infranqueable, intratable, innumerable	nepřekonatelný, neschůdný, nesčíslný
mini-	„malé“	miniderby	malé derby
pre-	„předcházet“	pretemporada	předkolo
re-	opakovat čin	reordenar, recomponer	přestavět, znovu sestavit
super-	zveličení	supercampeón, supercopa	šampion šampionů, superpohár

Tabulka č. 1: Předpony [47]

2.1.2.2 Odvozování příponové

Přípony mění gramatickou kategorii. Ve španělštině mohou nastat tyto změny:

- nové podstatné jméno může vzniknout:
    - z podstatného jména (*líder* > *liderazgo* – mužstvo v čele tabulky > vedoucí postavení);
    - z přídavného jména (*grande* > *grandeza* - velký > velkolepost);
    - ze slovesa (*jugar* > *jugador* - hrát > hráč);

- nové přídavné jméno může vzniknout:

[46] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s 92

[47] Tamtéž, s. 92

- z podstatného jména (*centro* > *central* - střed > střední, centrální);
- z přídavného jména (*primero* > *primerísimo* – první > první z prvních);
- ze slovesa (*fatigar* > *infatigable* - unavit > neúnavný);

- nové sloveso může vzniknout:
  - z podstatného jména (*pelea* > *pelear* - boj > bojovat);
  - z přídavného jména (*nacional* > *nacionalizar* - národní > znárodnit);
  - ze slovesa (*baldonar* > *baldonear* - potupit > potupit).[48]

Ve španělském sportovním slangu jsou nejvíce využívány k odvozování nových výrazů následující přípony (tabulka č. 2):

Přípona	Co vyjadřuje	Příklad ze španělského sportovního slangu	Český překlad
-able (-ible)	trpný rod	infatigable, infranqueable	neúnavný, nepřekonatelný
-ado (-ada, -ido)	akce nebo výsledek děje	goleada, escapada, salida	zápas plný gólů, únik, východ
-ato(-azgo)	zveličování	liderato, liderazgo	vedoucí postavení, vedoucí postavení
-aje	názvy dějů nebo jejich výsledků	demarraje, marcaje	únik, obsazování protihráče
-al	zveličování	temperamental, letal	temperamentní, smrtící
-ar, -ear, -izar	vyjádření podoby	cristalizar, atrincherar, pelear, escandalizar	vykrystalizovat, opevnit se, bojovat, skandalizovat
-azo	zveličování	partidazo, golpazo	velké=důležité utkání, dělovka
-dor	činitel akce	corredor, jugador	běžec, hráč
-ez/-eza	„být té kvality“	brillantez, grandeza	lesk, velkolepost
-illo	zdrobnělina	apurillos, blanquillo	problémky, bělounký
-ísimo	zveličování; absolutní superlativ	campeonísimo, finalísimo	šampion šampionů, naprostý konec
-ismo	vyjádření cítění	madridismo	„madridismus“
-ista	mít příslušnost	madridista	fanoušek Realu Madrid
-ístico	původ, zařazení k něčemu	futbolístico	fotbalový

[48] LANG, Mervyn F. *Formación de palabras en español : Morfología derivativa productiva en el léxico moderno*. Alberto Miranda Poza. Madrid : Cátedra, 2002, s. 22-41.

-ito	zdrobnělina	puntitos	bodíky
-miento	názvy dějů nebo jejich výsledků	entrenamiento, lanzamiento	trénink, vržení
-ón	zveličování	paradón, etapón, tirón	vynikající brankářům zákrok velké obtížnosti, rozhodující etapa v cyklistice, nasadit trhák
-oso	zveličování	ventoso, pastoso, correoso	velmi větrný, velmi měkký, hráč s velkou fyzickou výdržností

Tabulka č. 2: Přípony [49]

Lze vyvodit následující závěry: [50]

- zdrobnělé názvy se vyskytují velmi málo, jsou častým prostředkem k vyjádření expresivity a to převážně v negativním nebo kritickém slova smyslu;
- názvy činitelů akce jsou velmi časté, tvoří se ze slovesných základů a nejvíce produktivní je přípona *-dor*;
- přípony *-ista* a *-ismo* jsou synonyma, obě vyjadřují náklonnost fanoušků k mužstvu;
- při tvoření názvů dějů ze sloves se nejvíce používá přípona *-miento*, tento způsob odvozování je neomezeně produktivní;
- k zveličování se používají hlavně přípony: *-azo*, *-ón*, *-oso*, *-ísimo*; přípona *-ón* se používá pro svoji fonickou sílu;
- přípona *-ato* (*-azgo*) je velmi produktivní při tvoření neologismů odvozováním z jakékoli slovní třídy základového slova, přípona *-azgo* má archaizující nádech, ale je stále hojně využívána;
- přípona *-ístico* má původ ve sportovním jazyce, vznikla proto, aby vyjadřovala původ nebo zařazení.

Nyní se zaměřím na tyto nejvíce užívané přípony ve sportovním slangu a rozdělím je dle funkce. Přípony, které mají vliv na vznik nového podstatného jména, jsou v tabulce č. 3. Ty, které mají vliv na vznik nového přídavného jména, znázorňuje tabulka č. 4 a na vzniku nového slovesa se podílejí přípony v tabulce č. 5.

[49] Tamtéž, s. 92-94.

[50] Tamtéž, s. 93.

NOVÉ PODSTATNÉ JMÉNO			
Základ	**Podstatné jméno**	**Přídavné jméno**	**Sloveso**
	-ato (-azgo) *líder > liderazgo* (mužstvo v čele tabulky > vedoucí postavení)	**-ista** *oportuno > oportunista* (vhodný > oportunista)	**-ado (-ada, -ido)** *escapar > escapada* (utéct > únik)
	-illo *apuro > apurillo* (nesnáze > malé nesnáze)	**-ez(a)** *grande > grandeza* (velký > velkolepost)	**-aje** *marcar > marcaje* (dát gól > obsazování protihráče)
	-ismo *compañero > compañerismo* (společník > družnost)	**-ismo** *laico > laicismo* (laický > laicismus)	**-dor** *jugar > jugador* (hrát > hráč)
	-aje *piloto > pilotaje* (pilot > pilotování)		**-miento** *entrenar > entrenamiento* (trénovat > trénink)
	-azo *partido > partidazo* (utkání > důležité utkání)		**-ón** *tirar > tirón* (táhnout > nasadit trhák)
	-ado (-ada, -ido) *gol > goleada* (gól > zápas plný gólů)		
	-ista Madrid > madridista (Madrid > fanoušek Realu Madrid)		
	-ito *punto > puntito* (bod > bodík)		
	-ón *parada > paradón* (chycení míče brankářem > chycení míče brankářem za velké obtížnosti)		

Tabulka č. 3: Podstatná jména[51]

[51] LANG, Mervyn F. *Formación de palabras en español : Morfología derivativa productiva en el léxico moderno*. Alberto Miranda Poza. Madrid : Cátedra, 2002, s. 174-196.

NOVÉ PŘÍDAVNÉ JMÉNO			
Základ	**Podstatné jméno**	**Přídavné jméno**	**Sloveso**
	-al *centro > central* (střed > centrální)	**-ísimo** *primero > primerísimo* (první > první z prvních)	**-oso** *correr > correoso* (běhat > hráč s velkou fyzickou výdrží)
	-oso *viento > ventoso* (vítr > velmi větrný)		**-able (-ible)** *defender > defendible* (bránit > bráněn)
	-ar *familia > familiar* (rodina > rodinný)		
	-ísimo *campeón > campeonísimo* (šampion > šampion šampionů)		
	-ístico *fútbol > futbolístico* (fotbal > fotbalový)		

Tabulka č. 4: Přídavná jména[52]

NOVÉ SLOVESO			
Základ	**Podstatné jméno**	**Přídavné jméno**	**Sloveso**
	-ear *gol > golear* (gól > vstřelit gól)	**-ear** *negro > negrear* (černý > černat)	**-ear** *baldonar > baldonear* (potupit > potupit)
	-izar *escándalo > escandalizar* (skandál > skandalizovat)	**-izar** *nacional > nacionalizar* (národní > znárodnit)	

Tabulka č. 5: Slovesa[53]

2.1.2.3 Odvozování smíšené

Při smíšeném odvozování je nové slovo tvořeno současně předponou i příponou. Mohou nastat dva způsoby, jak k tomuto odvozování dojde. První způsob je, že k základnímu slovu se nejdříve přidá předpona a k tomuto nově vzniklému výrazu se doplní přípona (např.

[52] Tamtéž, s. 197-212.

[53] Tamtéž, s. 213-219.

esperar > *desesperar* > *desesperación* - očekávat > ztrácet naději > zoufalství). Druhý způsob je, že se předpona a přípona připojí ve stejný okamžik (*fatigar* > *infatigable* - unavit > neúnavný), neboť výraz **infatigar*, ani výraz **fatigable* neexistuje.[54] Ve španělštině je schéma smíšeného odvozování, které je velmi produktivní a z něhož vznikají nová podstatná a přídavná jména. Toto schéma je následující: předpony *a-*, *en-* se pojí spolu s příponami *-izar*, *-ecer*, *-ado* (např. *un jugador endiosado* – hráč, co si o sobě myslí, že je nejlepší*, un árbitro atemorizado* – ustrašený rozhodčí, *entorpecer al delantero* – uzemnit útočníka)[55].

2.2 Syntaktická charakteristika

Syntax se zabývá studiem slov ve výpovědích.[56] V této podkapitole bych se ráda zaměřila jen na nejvýraznější syntaktické zvláštnosti a rysy španělského sportovního slangu. Budu se zaobírat:

- rodem podstatných jmen;
- jednotným a množným číslem slov přejatých, konkrétně slov *club* (klub), *penalti* (penalta), *derbi* (derby), protože to jsou základní lexikální jednotky slovní zásoby sportovní žurnalistiky;
- neobvyklými jazykovými prostředky, jimiž jsou výčet, elipsa, přístavek a neurčité slovesné tvary;
- stálým opakováním slovních spojení, které můžeme považovat za klišé, a o snaze jejich aktualizaci.

2.2.1 Rod podstatných jmen

Ve sportovním slangu jsou velmi specifické názvy sportovních klubů a družstev, která jsou odvozená od města zrodu, či od jména sponzorů. Velmi často se tyto názvy tvoří se slovy *club* (klub), *real* (královský), *sporting* (sportovní), *atlético* (atletický) + jméno města (Madrid, Barcelona, Gijón), nebo jméno sponzora (Unicaja, Xacobeo Galicia, Euskatel).[57] Skoro vždy se užívá zkrácená verze, určitý člen + jméno města. El Madrid míní Real Madrid, el Barça míní fotbalový klub FC Barcelonu, ale také nalezneme příklady zkrácených verzí, kdy určitý

[54] Tamtéž, s. 242.

[55] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 94.

[56] ČERNÝ, Jiří. *Morfología española*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2000, s. 13.

[57] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 99-100.

člen + obecné jméno pojmenovává družstvo, např. el Racing míní družstvo Racing de Santander, la Real míní Real Sociedad de San Sebastian, el Deportivo míní el Deportivo de La Coruña.

> Obradovic se resiente de sus molestias y es duda ante **el Barça**. (Marca, 2009-10-22)[58]

> El Numancia recuperará a cinco de los siete jugadores con los que no pudo contar ante **el Deportivo** para recibir este domingo al Barcelona. (El Diario Vasco, 2001-03-13)[59]

Je zvykem, že sportovní mužstva ve Španělsku mají člen mužského rodu, odvozené od *equipo* (mužstvo), který je mužského rodu. Proto je el Madrid, el Barça, ačkoli původ vlastního jména je rodu ženského (*la ciudad de Madrid* – město Madrid, *la ciudad de Barcelona* – město Barcelona). Ale vyskytují se i výjimky: la Real, od fotbalového klubu la Real Sociedad de San Sebastian. Je to příklad, kdy zvítězil člen ženského rodu *la* podle přídomku Sociedad, nad členem mužského rodu od slova *equipo*.

Podstatné jméno, které je v běžné situaci rodu mužského (*él prólogo* - prolog*, el maratón* – maraton), se může v určité situaci změnit na rod ženský a to v případě, když v kontextu souvisí s jiným slovem rodu ženského. V následujících příkladech jsou slova *la prólogo, la maratón* rodu ženského, protože v těchto konkrétních kontextech souvisejí se slovem ženského rodu *la carrera* (závod).

> Tour de Romandía - Valverde, tercero en **la prólogo**. (Yahoo Eurosport, 2009-10-22)[60]

---

[58]MARCA. [online]. Dostupné z: <http://www.marca.com/2009/10/21/futbol/equipos/zaragoza/1256135069.html>. Překlad: Obradovic pociťuje nepříjemnosti a není jisté, zda nastoupí proti Barceloně.

[59]REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-10-22]. Překlad: Klub Numancia bude mít pět ze sedmi hráčů, s nimiž nemohl počítat proti klubu Deportivo, kteří nastoupí tuto neděli proti Barceloně.

[60] YAHOO EUROSPORT. [online]. Dostupné z: <http://es.eurosport.yahoo.com/28042009/47/tour-romandia-valverde-tercero-prologo.html>. Překlad: Tour de Romandie – Valverde třetí na prologu etapového závodu.

Para preparar **la maratón** del domingo, un grupo de corredores participaron hoy en la llamada "carrera de la amistad". (Yahoo Eurosport, 2009-10-22)[61]

Nalezneme i případy podstatných jmen, která se vyskytují jak v rodě mužském, tak ženském. Hernández Alonso říká, že „mužský rod individualizuje a ženský rod kolektivizuje“[62]:

el defensa (obránce) / la defensa (obrana)
el delantero (útočník) / la delantera (útok)

2.2.2 Jednotné a množné číslo slov přejatých

Velmi zajímavá situace nastává při užívání jednotného a množného čísla u slov přejatých z angličtiny, zejména slov *club, penalty, derby*. Tyto slova se již pošpanělštila. Norma RAE[63] určuje, že slova cizího původu končící na *-y*, se musí přizpůsobit španělské ortografii a *-y* nahradit *-i* (*penalti, derbi*). V korpusu RAE jsem zadala kritéria vyhledávání ve sportovních novinách ve Španělsku a výsledek je takový, že úzus preferuje variantu španělskou, ale najdou se i příklady s variantou anglickou (viz tabulka č. 6):

Tvar slova v jednotném čísle	Počet případu	Počet dokumentů
penalti	779	467
penalty	66	33
derbi	148	82
derby	37	29

Tabulka č. 6: Úzus jednotného čísla slov přejatých[64]

Norma RAE[65] udává, že množné číslo u podstatných a přídavných jména se tvoří přidáním koncovky *-s*, resp. *-es*. Aplikováním normy u těchto dvou konkrétních slov (*penalti*,

[61] YAHOO EUROSPORT. [online]. Dostupné z: <http://es.eurosport.yahoo.com/31102009/21/nueva-york-prepara-celebrar-40-edicion-popular-maraton.html>. Překlad: Při přípravě nedělního maratonu se dnes běžci zúčastnili tzv. přátelského běhu.

[62] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 99.

[63] REAL ACADEMIA ESAPAÑOLA. *Diccionario panhispánico de dudas*. 2005. [on line]. Dostupné z: <http://www.rae.es>.

[64] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-10-22].

derbi) by spisovný tvar množného čísla měl být *penaltis* a *derbis*. Jak je tomu v praxi, jsem se přesvědčila na korpusu RAE (viz tabulka č. 7).

Tvar slova v množném čísle	Počet případu	Počet dokumentů
penaltis	180	111
penalties	34	23
penaltys	5	2
derbis	12	8
derbies	8	5
derbys	2	3

Tabulka č. 7: Úzus množného čísla slov přejatých[66]

Norma RAE ohledně tvoření množného čísla slov končící konkrétně na souhlásku *-b* (*club*) je taková, že v množném čísle přijímají koncové *-s*. Jedinou výjimkou je slovo *club*, u kterého norma připouští oba tvary, tedy *clubs* i *clubes*.[67] Užívání těchto tvarů španělskými novináři znázorňuje tabulka č. 8:

Tvar slova v množném čísle	Počet případu	Počet dokumentů
clubes	905	428
clubs	248	140

Tabulka č. 8: Úzus slov *clubes* a *club*[68]

Statistika vykazuje, že v posledních letech se žurnalisté přiklánějí ke spisovným španělským tvarům množného čísla *penaltis*, *derbis*. U tvarů *clubs* a *clubes* to vypadá, jako by v určitém roce měli novináři oblíbenější jeden tvar a ten používají. V roce 1994 a 1995 používali výhradně tvar *clubs*, v roce 1997 zvítězil tvar *clubes*. Poslední sebraná data na korpusu z roku 2004 ukazují, že *clubes* je více v oblibě než *clubs*, protože toto slovo je již

[65] REAL ACADEMIA ESAPAÑOLA. *Diccionario panhispánico de dudas*. 2005. [on line]. Dostupné z: <http://www.rae.es>.

[66] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-10-22].

[67] REAL ACADEMIA ESAPAÑOLA. *Diccionario panhispánico de dudas*. 2005. [on line]. Dostupné z: <http://www.rae.es>.

[68] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-10-22].

silně zakořeněno ve španělském jazykovém systému a podle jeho zakončení v jednotném čísle je pro uživatele jazyka přirozenější tvar množného čísla *clubes*.

2.2.3 Větná skladba

Sportovní žurnalistika využívá základní syntaktické rysy publicistického stylu (viz kapitola 2.2) a navíc má i vlastní rysy, které jsou dány sportovním prostředím.

Mlčoch uvádí, že ve sportovní žurnalistice nalezneme jakékoli typy vět. „Věty jednoduché bývají často syntakticky bohatě členěné a obsahují velký počet slov“[69]. A také říká, že „často dochází k elipse (výpustce) slovesa či podstatného jména“[70].

Hernández Alonso popisuje syntaktickou charakteristiku sportovních žurnalistických textů.[71] Na základě osobně provedené analýzy tištěného jazykového materiálu (sportovní deníky *Marca* a *As* od 1. srpna do 31. srpna 2008 včetně) uvádím body, ve kterých s ním souhlasím:

- převládají věty jednoduché;
- věty v souřadných a podřadných souvětích mají stejný podmět;
- v souřadném souvětí převažují věty ve slučovacím nebo v odporovacím poměru; slučovací poměr autoři užívají k popisu pozitivních okolností, odporovací poměr k popisu negativních; převládají spojky *y* (a), *pero* (ale), *sin embargo* (avšak);
- ve větách vedlejších přívlastkových se nejčastěji používá spojka *que* (který), tento typ vět se používá hlavně k vysvětlování, k doplnění detailů a k obhajobě;
- z vedlejších vět příslovečných autoři nejvíce používají:
    - věty podmínkové na začátku a na konci odstavce;
    - věty časové na začátku odstavce mající vysvětlující charakter;
    - věty přípustkové na konci odstavce, nejčastěji používaná spojka je *pese a* (přestože);
    - věty příčinné sloužící k argumentování;
- velký výskyt vět zvolacích a tázacích (častější výskyt na konci odstavce nebo na konci komentáře), dáno dramatismem, tvrdou kritikou nebo chválou;

---

[69] MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 19.

[70] Tamtéž, s. 19.

[71] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 117-119.

- autoři se nevyhýbají opakování skladebních dvojic, naopak je užívají k zdůraznění sdělení;
- časté užívání neslovesných vět (zejména v titulcích), které nahrazují vztah přísudek + podmět (např. *las declaraciones del entrenador* – prohlášení trenéra - místo *el entrenador declara* – trenér prohlašuje);
- užívání neobvyklých jazykových prostředků, jimiž jsou výčet, elipsa, přístavek a neurčité slovesné tvar.

2.2.3.1 Výčet

Publicistika využívá syntaktické a lexikální prostředky všech funkčněstylových oblastí (styl prostěsdělovací, styl odborný a styl umělecký). Výčet je důležitý a velmi praktický nástroj vyjadřování odborného stylu. Sportovní novinář, který ho použije ve svém sdělení, dosáhne velké přehlednosti a přesnosti. Výčet můžeme najít ve všech komentářích, zvláště na jejich začátcích nebo koncích, kde autor chce zdůraznit svůj názor.[72]

> El presidente del Barça ha de ser una destilación del propio barcelonismo: **ni demasiado culto ni demasiado lerdo, ni demasiado desconocido ni demasiado noble, ni demasiado patriota ni demasiado poco**. (La Vanguardia, 1995-09-30)[73]

2.2.3.2 Elipsa (výpustka)

Připomenu, že elipsa (výpustka) je „nevyjádření části věty. Má vždy povahu aktuální, tj. dochází k ní v jednotlivých výpovědích proto, že vynechaná část jednoznačně vyplývá z kontextu nebo ze situace. Elipsa tedy umožňuje vyjadřovat se úsporně, stručně, bez zbytečného opakování slov“[74]. Autor může vynechat jakýkoli větný člen. Nejčastěji se ve španělské sportovní rubrice vynechává přímý předmět, předložka a přísudek.

---

[72] Tamtéž, s. 120.

[73] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-10-29]. Překlad: Prezident Barcelony by měl být příkladem barcelonismu: ani příliš vzdělaný, ani příliš hloupý, ani neznámý, ani příliš známý a vlastenec ani moc ani málo.

[74] STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007, s. 172.

Un Tau **(jugando)** a medio gas doblega sin apuros al CAI Zaragoza. (As, 2009-04-19)[75]

Diamantidis **(está)** con el balón, **(pasa)** ese balón para Chatzivretas, balón **(va)** al poste bajo para Papadopoulos, **(hay)** buena defensa ¡eh!, **(hay)** buena defensa del equipo español ¡eh!.[76]

Iguodala renueva **(el contrato)** con los Sixers (Marca, 2009-08-14)[77]

Tocados, **(pero)** no hundidos (Marca, 2009-08-18)[78]

2.2.3.3 Přístavek

Přístavek neboli apozice je větný člen, který slouží k vysvětlení nějakého výrazu. Jeho užitím se autor vyhýbá vedlejším větám. Ve sportovní žurnalistice najdeme přístavek za vlastními jmény, za slovy cizího původu a za slovy, jejichž význam není jednoznačný. Na začátku sdělení má vysvětlující charakter, na konci má charakter hodnotící.[79]

No es el único, Iker Casillas, **una de las promesas del Madrid**, está asesorado por Alberto Toldrá y Ginés Carvajal. (Diario de Navarra, 1999-04-29)[80]

Farfán, **lesionado**, se perderá la vuelta (Marca, 2009-08-15)[81]

---

[75] AS. [on line]. Dostupné z: <http://www.as.com/baloncesto/articulo/tau-medio-gas-doblega-apuros/dasbal/20090419dasdasbal_4/Tes>. Překlad: Tau **(hraje)** na půl plynu bez potíží položí na lopatky CAI Zaragozu.

[76] *Mundobasket 2006_Espana-Grecia*. [DVD-ROM] Příloha 1. Překlad: Diamantidis **(má)** míč, **(přihrává)** míč na Charzivretase, míč **(přihrává)** na podkošového hráče Papadopoula, **(je)** dobrá obrana, **(je)** dobrá obrana španělského mužstva.

[77] *Marca 14_08_2008_elipsa přímého předmětu*. [DVD-ROM] Příloha 1. Překlad: Iguodala obnovuje **(smlouvu)** se Sixers.

[78] *Marca 18_08_2008_elipsa spojky*. [DVD-ROM] Příloha 1. Překlad: Zklamaní, **(ale)** ne na dně.

[79] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 121.

[80] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es> . cit. [2009-10-29]. Překlad: Iker Casillas, jedna z nadějí Realu Madrid, není jediný, jehož manažery jsou Alberto Toldrá a Ginés Carvajal.

[81] *Marca 15_08_2008_přístavek*. [DVD-ROM] Příloha 1. Překlad: Zraněný Farfán je stále mimo hru.

2.2.3.4 Neurčité slovesné tvary

Pod pojmem neurčité slovesné tvary rozumíme tvary sloves, které nevyjadřují osobu, způsob a čas a nejsou ve větě přísudkem.[82] Ve španělštině existují tři neurčité slovesné tvary: příčestí, gerundium a infinitiv.

Příčestí sloves se ve španělských sportovních komentářích vyskytuje více než v obecné rovině jazyka. Autoři je využívají, protože je mohou vsadit do kterékoli věty díky jejich srozumitelnosti, jasnosti a přesnosti.[83]

> Siete jugadores **suspendidos** con un partido. (Marca, 2009-10-27)[84]

> Kaymer, **lesionado**, lidera el Castelló Masters. (Marca, 2009-10-23)[85]

Gerundium se užívá ve španělštině, na rozdíl od češtiny, poměrně často. Ve sportovní žurnalistice ho můžeme najít na konci věty, neboť navozuje pocit rychlosti; sdělení má rychlý spád. Přechodník dodává textu literární, elegantní a velmi spisovný rys, ačkoli může způsobit problémy s porozuměním a s interpretací.[86]

> José Manuel Lillo vio morir a su Salamanca como él quiere, **jugando** siempre la pelota y **evitando** en todo momento el patadón. (La Vanguardia, 1995-10-16)[87]

Infinitiv je nejčastější forma neurčitého slovesného tvaru, který je využíván ve sportovní žurnalistice. Působí na nás svým dominantním dojmem. Má charakter příslovečný, důvodový, časový a příčinný.[88]

---

[82] HAVRÁNEK, Bohuslav, JEDLIČKA, Alois. *Stručná mluvnice česká : Upravené vydání podle nových Pravidel českého pravopisu z r. 1993*. 25. vyd. Praha : Fortuna, 1996, s. 48.

[83] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 122.

[84] MARCA. [on line]. Dostupné z: <http://www.marca.com/2009/10/27/futbol/1adivision/1256667068.html >. Překlad: Sedm hráčů vyřazeno v jednom utkání.

[85] MARCA. [on line]. Dostupné z: < http://www.marca.com/2009/10/23/golf/1256323273.html>. Překlad: Kaymer, zraněn, vede v Castelló Masters.

[86] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 122.

[87] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es> . cit. [2009-10-29]. Překlad: José Manuel Lillo viděl umírat svůj klub Salamanca. Ten hrál tak, jak on vždycky chce, elegantně a čistě po celou dobu hry.

[88] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 122.

Estos futbolistas tienen calidad para **disfrutar, jugar, sufrir y ganar**, que es lo más importante. (El Norte de Castilla, 1999-05-06)[89]

2.2.4 Klišé a snaha o aktualizaci vyjádření

Sportovní žurnalistika popisuje stejné situace. U všech sportovních utkání je třeba sdělovat stále se opakující informace. Kolik hráčů nastoupilo, hrací dobu, dovolené a zakázané zákroky, vystupování a reakce hráčů, rozhodčích a trenérů apod. Tudíž se jazykové prostředky velmi často opakují, zvláště pokud se vyskytují ve stejném stylistickém útvaru. Mlčoch (2002, s. 12) hovoří o tzv. „modelovosti", kterou lze spatřit ve výběru stejných lexikálních jednotek, ale i ve výběru textu v jednotlivých žánrech i ve shodných syntaktických konstrukcích.

Žurnalistické texty (nejen sportovní) se potýkají se stereotypem vyjádření. Mlčoch (2002, s. 12) dodává, že „v jazyce sportovní žurnalistiky existuje velké množství ustálených spojení, obratů a vazeb a jejich užívání je ze strany novinářů zcela mechanické. Tato pojmenování lze považovat za prostředky automatizované, můžeme je označit za publicismy, v některých případech je klasifikujeme jako klišé".

Jiný český autor, Bečka (1973, s. 57), nazývá tato ustálená spojení „frazeologické obraty". Slova se v nich váží a utvářejí jeden význam. Frazeologický obrat vnímáme jako ustálenou, lexikální jednotku, v níž význam samostatných slov je značně oslaben, nebo zcela zrušen. Má svůj vlastní význam jako celek, nelze vnímat jednotlivá slova izolovaně s jejich běžným významem. Frazeologický obrat vzniká pro popis situace, ve které by volný výběr slov narážel na obtíže, ať již ze strany autora, který by nedosáhl tak efektivního popisu, nebo ze strany adresáta, pro kterého by bylo těžké utvořit si obraz, jejž mu chtěl autor sdělit. V takových situacích autoři využívají již vytvořených frazeologických obratů, zejména když byl tento obrat stvořen pro tu konkrétní situaci. Toto je moment, ve kterém se z frazeologických obratů zrodí klišé. Jako klišé se označují jazykové prostředky již známé, hojně užívané až otřelé, velmi neosobité a neoriginální.

Aby se autor vyhnul užívání klišé, snaží se situaci pojmenovat jinak a užije „jazykové prostředky aktualizované"[90].

---

[89] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es> . cit. [2009-10-29]. Překlad: Tito fotbalisti mají schopnost: užívat si, hrát, trpět a vyhrávat, což je to nejdůležitější.

Aktualizované prostředky se snaží oživit a ozvláštnit text. K aktualizaci může autor využít morfologické prostředky (např. nespisovný tvar), syntaktické (např. elipsu) a lexikálně-stylistické. Jako prostředek lexikálně-stylistické aktualizace slouží často lexikální jednotka ze sportovního slangu, z nespisovného jazyka a slovní hříčky. Velmi originální je individuální neologizace (tvoření nových pojmů).[91] Ve Španělsku až do nedávna patřil mezi velmi originální autory neologismů novinář a komentátor Andrés Montes (*1956 - †16. 10. 2009). Stal se známý komentováním především basketbalu a fotbalu. Jeho nejznámější neologismy jsou: ¡*Jugón*! (Borec!), ¡*Tiki, taka*! (Kombinovaná přihrávka!), ¡*Es un crack*! (To je borec!) a ¡*Fútbol con fatatas*! (Fotbal s frambůrkami!)[92].

Mlčoch (2002, s. 12) však upozorňuje, že „mezi aktualizací a automatizací je dynamický vztah, protože aktualizované prostředky jsou rovněž napodobovány, opakovány a stávají se prostředky automatizovanými".

Hojně využívaná klišé jsou ustálená slovní spojená zvaná frazeologismy, dále můžeme považovat za klišé rčení a přísloví. Ty se liší v několika ohledech:

- přísloví jsou převážně souvětná a jsou vyjádřením nějaké životní moudrosti, rčení jsou obrazná slovní spojení výtvorem lidové fantazie;
- přísloví obsahují mravní poučení, smyslem rčení je pobavit;
- přísloví tvoří věty, které nelze rozdělit, skloňovat ani časovat, rčení se začleňují do věty.[93]

Následující příklady jsou ukázky lexikálních jednotek a ustálených slovních spojení, které se užívají tak často, že se již považují za klišé. K těmto lexikálním prostředkům dodávám rčení vyjadřující tu samou myšlenku. Ovšem i ta by se dala považovat za klišé, neboť jsou neustále opakována. A přidávám i několik příkladů snahy o aktualizaci těchto klišé, které jsou výtvorem již zmíněného Andrése Montese.

---

[90] MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 12.

[91] Tamtéž, s. 13.

[92] Pozn.: Ve Španělsku je typické, že se při sledování fotbalu pojídají brambůrky (*patatas*). Andrés Montes záměnou hlásky *p* za *f* vytvořil nový výraz *fatatas* (frambůrky).

[93] STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007, 36.

Opakující se slovní spojení, která můžeme považovat za typická klišé, jsou *jugar con intensidad* (hrát naplno), *jugar con ganas* (hrát s chutí):

> Nadal: "Ante Nalbandian tendré que **jugar con intensidad** durante todo el partido" (Marca, 2009-03-18)[94]

> Oldoni: "Para ganar al Barcelona hay que **jugar con ganas** y correr mucho" (Marca, 2009-04-03)[95]

Rčení *a cara de perro* (potit krev) se užívá v situacích, kdy sportovec velmi bojuje, kdy je hra velmi intenzivní, napínavá nebo dokonce násilná.

> Porque partidos **a cara de perro** como éste va a tener el Madrid muchos. (As, 2003-09-22)[96]

> Los dos equipos **jugaron a cara de perro** (ABC, 1989-06-04)[97]

Aktualizace tohoto rčení: komentátor v záznamu štěká jako pes, čímž dosáhl originálního neologismu.

> …ahí mordiendo**,** hay que morder ahí, guau guau…[98]

Odborně technický termín, ale zároveň klišé, *tapón* (blok) se užívá při blokování míče v basketbalu, aby soupeř neskóroval:

---

[94] MARCA. [on line]. Dostupné z: <http://www.marca.com/2009/03/18/tenis/1237374984.html>. Překlad: Nadal: „V zápase s Nalbandianem budu muset hrát naplno po celou dobu"

[95] MARCA. [on line]. Dostupné z: <http://www.marca.com/2009/04/03/futbol/equipos/valladolid/1238758853.html>. Překlad: Oldoni: „Abychom vyhráli nad Barcelonou, je třeba hrát s chutí a hodně běhat."

[96] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-10]. Překlad: Protože Madrid bude mít hodně takových zápasu, při kterých bude potit krev.

[97] Tamtéž, cit. [2009-11-10]. Překlad: Obě dvě mužstva potila krev.

[98] *Final Eurobasket_Espana-Serbia_část1*. [DVD-ROM] Příloha 1. Překlad: …a tam kousnout, je třeba kousat, haf haf…

> En pleno desconcierto, un balón fue a dar en Jones, lo recogió Del Corral, se fue como una bala hacia el aro del rival y, pese al espectacular **tapón** de Nino Morales, el balón entró. (El País, 1980-12-30)[99]

Slangové výrazy odpovídající technickému výrazu *tapón* (blok), ale také zároveň klišé, jsou *gorro* (blok) a *chapa* (blok).

> Un contraataque de uno contra tres fue atolondradamente conducido y terminado, sin un mate decidido, o una finta para evitar el "**gorro**" presumible. (El Mundo, 1996-04-13)[100]

> Otros tres remates se estrellaron en la **chapa**. (El Diario Vasco, 1999-05-14)[101]

Příklad aktualizace jsem našla u Andrése Montese, když komentuje blokovací akci hráče takto:

> …Vaya pincho de merluza, vaya pincho de merluza…[102]

Další slovní spojení, které můžeme považovat za typické klišé je *jugar sin motivación* (hrát bez motivace):

> "Es difícil **jugar al fútbol sin motivación** y el equipo, después de perder las posibilidades de ganar la liga ante el Barcelona, es normal que haya (sufrido) una relajación anímica", admitió Juande. (Actualidadfutbol, 2009-05-25)[103]

---

[99] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-10]. Překlad: A v tomto zmatku se míč odrazil od Jonese, sebral ho Del Corral a jako střelu ho vystřelil přímo na soupeřův koš, který prošel i přes neuvěřitelný blok Nina Moralese.

[100] Tamtéž, cit. [2009-11-10]. Překlad: Zbrklý protiútok jeden na tři byl doveden do konce, aniž by se mu byl do cesty postavil odpor a aniž by útočník musel oklamat obránce s očekávaným blokem.

[101] Tamtéž, cit. [2009-11-10]. Překlad: Další tři koncovky zarazil blok.

[102] *Final Eurobasket_Espana-Serbia_část2*. [DVD-ROM] Příloha 1. Překlad: …skvělé vypíchnutí, skvělé vypíchnutí…

[103] ACTUALIDADFUTBOL [on line]. Dostupné z: <http://www.actualidadfutbol.com/2009/05/25/juande-ramos-afirma-que-es-dificil-jugar-sin-motivacion/>. Překlad: „Je těžké hrát fotbal bez motivace a je normální, že mužstvo kleslo na mysli potom, co s Barcelonou ztratilo naději vyhrát ligu," přiznal Juande.

> Según el holandés, Romario no podía seguir **sin motivación.** (El Mundo, 1995-01-15)[104]

Rčení *jugar a medio gas* (hrát na půl plynu) znamená hrát bez chuti, bez motivace, bez sil, nebo se užívá tehdy, když družstvo nehraje naplno, protože jeho soupeř je velmi slabý.

> Un Tau **a medio gas** doblega sin apuros al CAI Zaragoza. (As, 2009-04-19)[105]

> El Zaragoza no pasó del empate a cero ante el Getafe, que **jugó a medio gas** pensando en la final de Copa. (Sport, 2008-04-14)[106]

Další typické klišé, které najdeme ve sportovní rubrice je slovní spojení *en los últimos minutos, segundos* (v poslední minutě, sekundě).

> El Reims es el único superviviente de la Segunda división en la Copa de Francia, en la que el Lyon eliminó al Nancy, vigente campeón, con dos goles **en los últimos minutos**. (Marca, 2006-12-21)[107]

> Los hombres de Passarella buscaron **en los últimos minutos** un empate que no merecían y que no llegó. (El Mundo, 1995-09-21)[108]

---

[104] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-10]. Překlad: Podle Holanďana Romario nemohl pokračovat bez žádné motivace.

[105] AS. [on line]. Dostupné z: <http://www.as.com/baloncesto/articulo/tau-medio-gas-doblega-apuros/dasbal/20090419dasdasbal_4/Tes>. Překlad: Tau hrající na půl plynu hravě dostal na lopatky CAI Zaragozu.

[106] SPORT. [on line]. Dostupné z: <http://sport.es/default.asp?idpublicacio_PK=44&idioma=CAS&idnoticia_PK=500231&idseccio_PK=805>. Překlad: Zaragoza nezvrátila nerozhodující stav 0-0 v zápase s Getafe, které hrálo na půl plynu a jež už myslelo na finále Poháru.

[107] MARCA. [on line]. Dostupné z: <http://archivo.marca.com/edicion/marca/futbol/internacional/es/desarrollo/721417.html>. Překlad: Remis je jediný z druhé ligy, který přežil Pohár Francie, v němž Lyon vyřadil úřadujícího šampiona Nancy dvěma góly v poslední minutě.

[108] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-10]. Překlad: Passarellovi svěřenci hledali v posledních minutách vyrovnání, které si nezasloužili a které se ani nedostavilo.

Rčení *in extremis* (za pět minut dvanáct) se používá v případě, když se stane něco pozitivního nebo negativního v posledních minutách sportovního utkání nebo v posledním kole soutěže. Tento knižní výraz pochází z latiny.

> El Milán ganó ayer al Lecce con un gol **in extremis** (minuto 90) de Ronaldinho. (As, 2009-04-06)[109]

> El Girondins remonta **'in extremis'** ante el Marsella y se pone a dos del Lyon (Marca, 2008-05-05)[110]

Ve španělské sportovní žurnalistice najdeme i příklady přísloví. Najdeme je spíše ve výrocích sportovců. Žurnalisté je ve svých komentářích moc neužívají.

Přísloví *al mal tiempo buena cara* (naděje umírá poslední) užívají hráči a trenéři v těžkých okamžicích, aby vyjádřili, že neztrácejí naději.

> Manuel Preciado es una persona optimista por naturaleza, y se aplica aquello de que **al mal tiempo, buena cara**, y con razones de peso esta semana. (Marca, 2008-02-22)[111]

> **Al mal tiempo, buena cara**. Al menos así lo entiende Miguel Ángel Martín: "El vestuario está muy mentalizado y listo para ganar al Olympiakos. Que nadie piense que estamos vencidos por adelantado". (El País, 1997-10-09)[112]

---

[109] AS. [on line]. Dostupné z: <http://www.as.com/futbol/articulo/futbol-ronaldinho-marca-90-salva/dasftb/20090406dasdaiftb_56/Tes>. Překlad: Milán včera vyhrál nad Lecce díky Ronaldinhovu gólu za pět minut dvanáct.

[110] MARCA. [on line]. Dostupné z: <http://archivo.marca.com/edicion/marca/futbol/internacional/es/desarrollo/1119379.html>. Překlad: Girondins proti Marselle obrátil stav za pět minut dvanáct a je za Lyonem se ztrátou dvou bodů.

[111] Tamtéž. Dostupné z: <http://archivo.marca.com/edicion/marca/futbol/1a_division/sporting/es/desarrollo/1092793.html>. Překlad: Manuel Preciado je od přírody optimista a kvůli závažným důvodům z tohoto týdne se ujišťuje, že naděje umírá poslední.

[112] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-10]. Překlad: Naděje umírá poslední. Aspoň tak to cítí Miguel Ángel Martín: „Mužstvo je velmi soustředěné a připravené porazit Olympiakos. Ať si nikdo nemyslí, že se vzdáváme předem."

Přísloví *no es oro todo lo que reluce* (není všechno zlato, co se třpytí) se užívá v situacích, kdy mužstvo vyhrálo zápas, ale hrálo špatně.

> **No todo es oro lo que reluce** en el Sporting a pesar de la victoria sumada ante el Cádiz en El Molinón el domingo, que le vuelve a situar en el segundo lugar de la clasificación. (Marca, 2007-11-27)[113]

> Poco ha durado la aventura que Arturo Baldasano inició en Cádiz con una gran ilusión. Y es que **no era oro todo lo que relucía**. (Marca, 2007-12-04)[114]

Pan para hoy y hambre para mañana (více štěstí než rozumu). Toto přísloví se užívá v situacích, kdy hráč nebo mužstvo dosáhlo v zápase dobrého výsledku, ale toto byla spíše náhoda.

> Indicó: "Los jugadores se tienen que dar cuenta de que jugar mal y ganar es **pan para hoy pero hambre para mañana**" (Marca, 2008-04-22)[115]

> Al día siguiente un compañero de trabajo que es merengue me dijo, cabreado, que lo del Celta era **pan para hoy y hambre para mañana**. (La Vanguardia, 1995-01-16)[116]

---

[113] MARCA. [on line]. Dostupné z: <http://archivo.marca.com/edicion/marca/futbol/1a_division/sporting/es/desarrollo/1062274.html>. Překlad: I přes nedělní výhru Sportingu nad Cádizem v El Molinón, která ho posouvá na druhé místo v klasifikaci, není všechno zlato, co se třpytí.

[114] Tamtéž. Dostupné z: <http://archivo.marca.com/edicion/marca/firmas/elinalambrico/es/desarrollo/1064931.html>. Překlad: Dobrodružství, které začal Artur Baldasano v Cádizu s takovou vervou, mělo jepičí život, protože není všechno zlato, co se třpytí.

[115] Tamtéž. Dostupné z: <http://archivo.marca.com/edicion/marca/futbol/1a_division/deportivo/es/desarrollo/1115177.html>. Překlad: Řekl: „Hráči si musí uvědomit, že hrát špatně a přesto vyhrát, znamená mít víc štěstí než rozumu."

[116] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-10]. Překlad: Druhý den mi řekl naštvaný kolega, který je fanoušek Realu Madrid, že Celta měla víc štěstí než rozumu.

A buenas horas mangas verdes (pozdě bycha honit). Toto přísloví se užívá v situaci, kdy hráč či mužstvo hrálo po celou dobu zápasu špatně a v posledních okamžicích se to snaží zoufale napravit.

> Tras su muerte se acordaron de él (**a buenas horas, mangas verdes**, cabría decir) y su club, el Botafogo, le organizó un fastuoso funeral. (Marca, 2009-04-27)[117]

2.3 Fonetická charakteristika

Fonetika je „lingvistický obor, který studuje zvukovou stránku jazyka“[118].

Slang patří mezi nespisovné jazykové prostředky, a proto i v něm najdeme příklad nespisovné výslovnosti znělé dentální okluzivy orální souhlásky d, resp. její varianty dentální aproximanty [ð]. Ačkoliv norma udává, že je třeba [ð] vyslovit mezi dvěma samohláskami alespoň velmi oslabeně, mluvčí se od této normy často odchylují. Nejčastěji najdeme [ð] v příčestích sloves. V těchto případech není norma tak striktní, přesto by se ve spisovné výslovnosti tato dentální aproximanta objevit měla. U ostatních slov, která nejsou příčestí, ale obsahují tuto skupinu hlásek, je nevyslovení [ð] považováno za vulgarismus.[119]

> “ (…) os ha ***llamao *taraos,*** ¡eh! os ha ***llamao***, a todos los de la primera hora, ***taraos*** (…)”[120]

> “ (…) sobre todo el jugador del ***laó*** contrario (…)”[121]

---

[117] MARCA. [on line]. Dostupné z: <http://marcawas5.recoletos.es/blogs/Controlador?opcion=9&codPost=2778>. Překlad: Po jeho smrti si na něho vzpomněli (pozdě bycha honit, dalo by se dodat) a jeho klub, Botafogo, mu uspořádal přepychový pohřeb.

[118] ČERNÝ, Jiří. *Morfología española*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2000, s. 13.

[119] ČERMÁK, Petr. *Fonetika a fonologie současné španělštiny*. Praha : Karolinum, 2005, s. 84.

[120] Cadena SER. *Carrusel deportivo*. [DVD-ROM] Příloha 1. Pozn.: příklad odchylky od normy fonetické výslovnosti: *llamao* norma výslovnosti je [llamaðo, llamaᵭo] (příčestí slovesa *llamar*) a varianta *taraos* obdobně [taraðos, taraᵭos]. Překlad: Nazval vás ťulpasi, všechny, co tu byli po ránu, vás nazval ťulpasi.

[121] *Final Eurobasket_Espana-Serbia_část2*. [DVD-ROM] Příloha 1. Pozn.: odchylka od normy, která určuje, že spisovná výslovnost by měla být [laðo, laᵭo]. Překlad: Hlavně ten hráč ze soupeřova mužstva.

3 SLOVNÍ ZÁSOBA SPORTOVNÍ ŽURNALISTIKY

3.1 Obecná charakteristika

Základní jednotkou slovní zásoby je slovo. Slovo je „skupina hlásek (zřídka hláska jedna), která má v jazyce ustálený význam, označuje nějakou skutečnost (…) je samostatná jednotka (…) je základní pojmenovávací jednotka, pojmenovává vždy určitou skutečnost“[122].

Slovo má význam věcný (slovní). „Pojmenovává předměty, jevy, děje, vlastnosti, okolnosti a vztahy, které existují ve skutečnosti nás obklopující a námi vytvářené nebo myšlené, a dále vyjádřením našeho poměru ke skutečnosti i našich citů a vůle“[123]. Věcný význam je vázán na určitý jazyk nebo slovo. Slovo, které existuje v češtině, nemusí existovat ve španělštině a naopak.

Dalším charakteristickým rysem slova je význam mluvnický. Mluvnický význam určuje, jakého slovního druhu konkrétní slovo je. Ve španělštině dále u jmen určuje rod a číslo, u sloves určuje osobu, číslo, způsob a čas.

Souhrn slov tvoří slovní zásobu každého jazyka. Slovní zásoba není nikdy uzavřena a počet slov je nezjistitelný. Uživatelé jazyka nemohou znát všechny slova. Rozlišuje se slovní zásoba aktivní (slovní zásoba, kterou uživatelé užívají v běžné komunikaci) a slovní zásoba pasivní (slova, kterým uživatel rozumí, ale sám je nepoužívá).[124]

Přemysl Hauser rozděluje slovní zásobu na jádro a okrajovou část. Jádro slovní zásoby jsou nejužívanější slova a tvoří základ národního jazyka, který je znám všem uživatelům, a je neutrální vrstvou slovní zásoby. Slova z okrajové části slovní zásoby se člení do vrstev podle různých charakteristik: [125]

- podle příslušnosti k jiným útvarům národního jazyka: slova spisovná a nespisovná, která se dále dělí na slova obecná, nářeční, slangová a argotická;
- podle původu: slova domácí, cizí a přejatá;
- podle časové platnosti: archaismy (slova stará, vytlačovaná z užívání) a neologismy (slova nová);

---

[122] STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007, s. 35.

[123] HAVRÁNEK, Bohuslav, JEDLIČKA, Alois. *Stručná mluvnice česká : Upravené vydání podle nových Pravidel českého pravopisu z r. 1993*. 25. vyd. Praha : Fortuna, 1996, s. 178.

[124] HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. Praha : SPN, 1986, s. 13.

[125] Tamtéž, s. 18-19.

HAUSER, Přemysl. *Základní pojmy z nauky o slovní zásobě a tvoření slov*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, 1996, s. 9-13.

- podle frekvence užití: slova řídká a ojedinělá;
- podle slohových příznaků: slova knižní, hovorová, poetismy, termíny;
- podle expresivnosti (citového příznaku): slova s kladnou a zápornou expresivností.

Žurnalistika vyžaduje rozsáhlou slovní zásobu. Ta by měla být podle Jaroslav Bartošky „především spisovná a významově určitá“[126]. Žurnalistika také uvádí do oběhu mnoho nových výrazů. Bartošek (2002, s. 58) uvádí, že „při silném působení časového tlaku a za stále rostoucí internacionalizace je slovní zásoba zpravodajství poměrně stereotypní, modelová“. Proto v ní vynikají slova, která se odchylují od norem spisovného jazyka (slova nespisovná, slova slangová, vulgarismy), nebo slova a slovní spojení nápadná a překvapivá (synonyma, metafory, odborné výrazy, cizí slova).

3.2 Slovní zásoba sportovní žurnalistiky

To, co dělá z jazyka sportovní žurnalistiky specifickou oblast, je hlavně její slovní zásoba. Slovní zásoba v ní nikdy není ukončena, stále se mění. Některá slova zanikají, jiná vznikají, jiná se mění. Nacházíme se tedy v jazykové rovině, kde probíhají neustálé změny.

Hernández Alonso (2003, s. 57) uvádí, že ve slovní zásobě sportovního jazyka se vyskytuje zhruba 60 % slov z obecného jazyka a 40 % slov se sportovním významem, z nichž je 7 % slangových výrazů, 12 % odborně technických výrazů a 21 % převzatých výrazů. Tyto číselné údaje jsou výsledkem srovnávací studie, při které porovnával určitý počet sportovních článků s různou tématikou. Autor upozorňuje, že tyto údaje jsou pouze ilustrační.

3.2.1 Slangové výrazy

Slangové výrazy jsou „nespisovné jazykové prostředky (slova, slovní spojení), které užívají v neoficiálních projevech skupiny lidí, kteří mají společné povolání, nebo se věnují jisté zájmové činnosti“[127]. Sportovní jazyk je plný slangových výrazů. Některé výrazy jsou velmi originální.

Každý jednotlivý sport obohacuje svými slangovými výrazy sportovní jazyk jako celek. Platí zde pravidlo přímé úměrnosti: čím je sport populárnější, tím více slangových

[126] BARTOŠEK, Jaroslav. *Základy žurnalistiky*. Zlín : Univerzita Tomáše Bati, Fakulta multimediálních komunikací, 2002, s. 58.

[127] STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007, s. 39.

výrazů má k dispozici. Mezi nejpopulárnější sporty ve Španělsku patří fotbal, cyklistika a basketbal, tudíž slovní zásoba z těchto sportů je nejrozsáhlejší a pro moji diplomovou práci nejzajímavější. Neexistují však hranice, které by striktně vymezovaly slangové výrazy jednotlivých sportů, a proto můžeme najít některé výrazy napříč všemi sporty.

Slangových výrazů je nepřeberné množství, pro znázornění uvádím jen pár příkladů z korpusu RAE[128].

Slangové výrazy fotbalu:

> Y sería duro para el Madrid, tras la **pachanga**[129] de patio de colegio que fue la segunda semifinal, conceder a los griegos su primer triunfo en tantos años. (El Mundo, 1995-04-13)

> Tercer tanto oficial del **crack**[130] inglés. (As, 2003-09-22)

> Benítez, que a los siete minutos falló un **gol cantado**[131] ya no volvió a dar pie con bola. (La Vanguardia, 1995-10-02)

> Con el marcador a favor, el Barça quiso **enfriar el partido**[132] pero el Espanyol se lo impidió. (El Diario Vasco, 2001-01-31)

Slangové výrazy cyklistiky:

> Se escapó a 220 kilómetros de la meta y fue capaz de llegar destacado con una ventaja de 1.45 sobre Miguel Indurain, quien sufrió una "**pájara**"[133] en plena ascensión. (El Mundo, 1994-07-16)

> Se hizo vulnerable al efecto secundario del ciclismo de fuerza: si no se trabaja bien -si no se logra pedalear para transformar la energía potencial en energía cinética-, el corredor **se queda clavado**[134] y tarda más en recuperarse. (El País, 1997-11-10)

---

[128] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-02].

[129] Překlad: „přátelák"

[130] Překlad: „borec"

[131] Překlad: jasný gól

[132] Překlad: zmírnit tempo

[133] Překlad: „ušít žaket" – nedostávat se sil v rozhodující chvíli

[134] Překlad: nedostatek sil

El ciclista de El Barraco (Ávila) no era el **caballo ganador**[135] de un Banesto que controló la carrera de Melilla en todo momento, pero Jiménez supo tomar por la mano el protagonismo. (El País, 1997-06-30)

Slangové výrazy basketbalu:

En la segunda mitad, el Barcelona salió con mayor concentración defensiva, el Juventud lo acusó y en los primeros minutos dejó de **ver el aro**[136]. (ABC, 1988-05-10)

Cinco minutos tardó el León en conseguir su primera canasta, una extraña manera de firmar su suicidio. Sus siete primeros ataques no fueron sino un magnífico muestrario de despropósitos. Y el Madrid, mientras, con la **muñeca caliente**[137]. (El País, 1997-10-27)

3.2.2 Výrazy odborně technické

Slovní zásoba sportovního jazyka je plná odborně technických výrazů. Každý sport má svoji vlastní odbornou slovní zásobu, která je často internacionálního charakteru. Charakteristické rysy odborně technických jednotek slovní zásoby jsou, že jsou převážně jednovýznamové (označují konkrétní osoby, místa, data, určitá čísla) a uplatňuje se univerbizace, což je proces, při kterém ze slovního spojení vznikne jednoslovný výraz – např. *canasta de tres puntos* (koš za tři body) – *triple* (trojka). Uplatněním univerbizace vznikají slangové výrazy.

Odborné výrazy se zpravidla objevují v komentářích tzv. minoritních sportů a slangové naopak v komentářích tzv. majoritních sportů. V odborných výrazech nenajdeme žádnou originalitu, ani žádné subjektivní vyjádření autora, ale i přesto jsou velmi důležité pro svoji přesnost popisu. Záleží na autorovi komentáře, zda použije výrazy odborné či slangové.

Odborné výrazy jednotlivých sportů vznikly v jazyce národa, který onen sport vymyslel. Sporty, které známe v dnešní době, pocházejí převážně z Velké Británie nebo ze Spojených států amerických, proto jsou výrazy odborně technické převážně z angličtiny. Ve španělštině můžeme narazit konkrétně na dvě formy těchto výrazů: výrazy převzaté a výrazy doslova přeložené do španělštiny.

---

[135] Překlad: favorit

[136] Překlad: neskórovat

[137] Překlad: střílet koše velmi snadno

Všechny následující příklady jsem vybrala z korpusu RAE[138].

Odborně technické výrazy fotbalu:

Las bajas más destacadas del conjunto catalán son las de los barcelonistas Carles Puyol, Xavi Hernández y Andrés Iniesta quienes, a recomendación de los servicios médicos del Barça, se cayeron de la lista a última hora, igual que el **centrocampista**[139] del Málaga Miguel Ángel Lozano. (La Voz de Galicia, 2004-12-29)

Un **saque de esquina**[140] propició un nuevo empate. (El Diario Vasco, 2001-01-11)

Odborně technické výrazy cyklistiky:

La prueba finalizará el domingo y contará con una **contrarreloj**[141] de 18,5 kilómetros. (El Diario Vasco, 1999-05-04)

Tras la sobremesa, nos enfundaremos un utópico **maillot** y un **culotte**[142] ajustado al sofá y al grito de ¡adelante, Perico! impulsaremos el sillín del segoviano. (ABC, 1989-07-12)

Odborně technické výrazy basketbalu:

Y robó tres balones, colocó un **tapón**[143] de museo e hizo dos triples. (El País, 1997-10-09)

White dominaba el **rebote**[144] y provocaba faltas. (La Vanguardia, 1995-10-16)

El **escolta**[145] Michael Jordan, el **pívot**[146] Patrick Ewing y otros cinco jugadores han recurrido conjuntamente ante la corte federal de Minneapolis contra el tope salarial que la NBA impone a sus clubs. (La Vanguardia, 1995-06-30)

---

[138] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-02].

[139] Překlad: střední záložník

[140] Překlad: rohový kop

[141] Překlad: jízda proti chronometru

[142] Pozn.: slova *maillot* (triko cyklisty) a *culotte* (kalhoty cyklisty) jsou z francouzštiny.

[143] Překlad: blok

[144] Překlad: doskok

[145] Překlad: křídlo

[146] Překlad: podkošový hráč

El jueves, en su propia **cancha**[147], el Barça les dio un buen repaso, lejos de la igualdad copera. (El País, 2003-03-17)

3.2.3 Přejímání slov z cizích jazyků

K obohacování slovní zásoby se vedle kompozice a derivace (viz kapitola 3.2) využívá i přejímání slov z cizích jazyků. Většina sportů vznikla ve Velké Británii nebo ve Spojených státech amerických, proto základní slovní zásoba (popis hry, pravidla, pozice hráčů) je z angličtiny. Sport, který se přenesl do Španělska, přinesl s sebou i svoji slovní zásobu. Podle Hubáčka (1988, s. 19) může být několik důvodů, proč se slova přejímají:

- domácí terminologie není dostatečně bohatá;
- snaha o zachování odborné terminologie;
- snaha o zjednodušené vyjádření v případech, kdy domácí terminologie je dlouhá a málo výrazná;
- snaha o expresivní vyjádření;
- užívání přejatého slova navozuje sociální splynutí s prostředím.

Postupem času vytvořila španělština k cizí terminologii své vlastní ekvivalenty, z nichž nejznámější a nejfrekventovanější jsou následující:

fútbol (fotbal) / balompié (kopaná)
córner (roh) / saque de esquina (rohový kop)
penalty (penalta) / pena máxima (penalta)
offside (offside) / fuera de juego (postavení mimo hru)
basket (basketbal) / baloncesto (košíková)

V dnešní době španělští sportovní autoři ve svých komentářích upřednostňují slova převzatá (*balompié* se vyskytuje velmi zřídka). Ale najdou se i výjimky, např. *fuera de juego* zvítězilo nad *offside*.[148] Úzus španělských sportovních autorů, zda používají španělské ekvivalenty nebo slova přejatá, znázorňuje tabulka č. 9.

[147] Překlad: palubovka

[148] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 83.

Slovo	Počet případů	Počet dokumentů
fútbol	3577	1806
balompié	20	19
córner	139	123
saque de esquina	50	48
penalty (penalti)	66 (779)	33 (467)
pena máxima	32	29
offside	0	0
fuera de juego	136	105
basket	43	32
baloncesto	856	499

Tabulka č. 9: Úzus slov přejatých a jejich španělských ekvivalentů[149]

Slova přejatá mohou být z jakéhokoli cizího jazyka, ale jak jsem již zmínila, nejvíce jich je z angličtiny, následuje francouzština a italština. Jsou více či méně upravována a adaptována španělské fonetice a ortografii.

3.2.3.1 Slova přejatá z angličtiny

U mnohých slov přejatých z angličtiny je ortografie dodnes anglická, jiná se pošpanělštila a přijala ortografii španělskou:

- slova, která si zachovala ortografii anglickou – *córner* (roh), *penalty* (penalta), *golf* (golf), *water polo* (vodní pólo), *aerobic* (aerobic), *hockey* (hokej), *hat trick* (hat trick), *doping* (doping);
- slova, která si zachovala původní význam, ale vyslovují se jinak – *club* (klub);
- slova, která se přizpůsobila španělské fonetice a ortografii – *líder* (angl. *leader* - líder), *gol* (angl. *goal* – gól), *tenis (*angl. *tennis* - tenis);
- nově vzniklá slova derivací španělskými příponami – *liderar* (být v čele tabulky);
- slova, která se z angličtiny přeložila doslova – *baloncesto* (basketbal), *balonmano* (házená).

> Han sembrado el asfalto de recuerdos, y la pátina del tubular de Perico Delgado ha de demostrar dos cosas: que es el mejor y que lo suyo del **doping**[150] el pasado año fue una jugada caprichosa del destino. (ABC, 1989-07-12)

[149] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>.

> El equipo madridista, el **líder**[151] destacado, recibe en el Bernabéu al destacado colista Mallorca. (La Voz de Galicia, 1991-11-23)

> A partir de ahí, en ningún momento la tenista americana pudo **liderar**[152] el marcador de nuevo. (La Vanguardia, 1994-09-02)

> El pivote del Ademar León Manolo Colón ha sido definitivamente descartado de la selección española de **balonmano**[153] que disputará el Campeonato de Europa de Eslovenia, que comienza el próximo 22 de enero, debido a la imposibilidad de recuperarse a tiempo de un esguince en el tobillo derecho. (La Voz de Galicia, 2004-01-15)

Všechny uvedené příklady jsou z korpusu RAE[154].

3.2.3.2 Slova přejatá z francouzštiny

Slova přejatá z francouzštiny se objevují především ve slovní zásobě cyklistiky:

- slova přejatá z tohoto jazyka, která si zachovala ortografii francouzskou – *maillot* (cyklistické triko), *cullote* (cyklistické kalhoty)*, grand-prix* (velká cena)*, élite* (elita);
- slova, která se přizpůsobila španělské fonetice a ortografii – *mele* (franz. *mélé* - mela), *pelotón* (franz. *peloton* – peloton), *debacle* (franz. *débácle* – debakl).

> Tras la sobremesa, nos enfundaremos un utópico **maillot**[155] y un **culotte**[156] ajustado al sofá y al grito de ¡adelante, Perico! impulsaremos el sillín del segoviano. (ABC, 1989-07-12)

---

[150] Překlad: doping

[151] Překlad: vedoucí mužstvo

[152] Překlad: dostat se do vedení

[153] Překlad: házená

[154] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-06].

[155] Překlad: cyklistické triko

[156] Překlad: cyklistické kalhoty

> Alonso-Lasheras tuvo en su mano la sentencia pero sólo logró forzar una **mele**[157], de claro dominio visitante, y que terminó con un posterior ensayo de castigo. (El Norte de Castilla, 1999-05-24)

Všechny uvedené příklady jsou z korpusu RAE[158].

3.2.3.3 Slova přejatá z italštiny

Slova přejatá z italštiny se objevují především ve slovní zásobě fotbalu a cyklistiky:

- slova přejatá z tohoto jazyka, která si zachovala původní ortografii – *catenaccio* (blokování), *maglia* (dres), *volata* (trhák);
- slova, která se adaptovala španělské fonetice a ortografii – *scudeto* (ital. *scudetto* – štítek), *escuadra* (ital. *squadra* - družstvo).

> Gilberto Simoni (Saeco) mantiene la **maglia**[159] rosa de líder de la clasificación. (El Periódico de Aragón, 2004-05-14)

> Sin embargo, Luki, delantero del equipo de O Caramiñal, considera que este no es el desplazamiento más propicio para que la **escuadra**[160] blanquiazul comience su "cuenta atrás". (La Voz de Galicia, 1991-10-30)

Všechny uvedené příklady jsou z korpusu RAE[161].

3.2.3.4 Slova přejatá z portugalštiny

Momentální popularita sportovců a družstev z cizích zemí má vliv na využívání přejatých slov španělskými novináři. Před deseti lety italský fotbal vládl jak na úrovni evropské, tak i světové. Dnes tomu tak již není a fotbal, který nyní vládne světu, je fotbal brazilský. Proto žurnalisté začínají užívat slova přejatá z portugalštiny.

---

[157] Překlad: mela

[158] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-06].

[159] Překlad: dres

[160] Překlad: mužstvo

[161] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-06].

(…) lo cierto es que el Madrid hoy ante el Mónaco de Fernando Morientes recupera la **samba**[162] en el área, el maná de los goles (…) y la sonrisa. (La Razón, 2004-04-23)

3.2.3.5 Slova přejatá z latiny

Jako poslední příklad uvádím slova přejatá z latiny, která vyvolávají pocit kultivovanosti komentáře.

Luis Antonio Alvarez Cervera se clasificó en primera posición, **ex aequo**[163] con el brasileño Nelson Pessoa y con el austriaco Hugo Simon, en la prueba de potencia que se disputó dentro del concurso internacional de París, que terminó ayer. (El País, 1980-12-16)

Baste recordar que se quedó fuera de la última Final Four por una derrota **in extremis**[164] ante el Villerbaune francés.(El País, 1997-10-04)

Los jugadores del Sanse Javier Garrido y Markel Bergara han sido convocados por la selección española **sub 19**[165] para el encuentro ante Eslovaquia que tendrá lugar el día 27 de este mes en Puertollano (Ciudad Real). (El Diario Vasco, 2004-01-23)

Tanto que han comenzado a circular comentarios sobre la posibilidad de que José Miguel Echávarri, su **alma mater**[166], sopesa una retirada harto de luchar continuamente en todos los frentes. (ABC Electrónico, 1997-09-22)

Všechny uvedené příklady jsou z korpusu RAE[167].

[162] Překlad: samba; pozn.: slovo samba zde označuje technický způsob hry.

[163] Překlad: ve stejný čas

[164] Překlad: v poslední chvíli

[165] Překlad: „devatenáctky“

[166] Překlad: kapitán mužstva

[167] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-06].

3.3 Sémantické tvoření slovní zásoby

Slova, která mají jeden význam, označujeme za jednovýznamová (monosémní) a slova, která má více významů označujeme za mnohovýznamová (polysémní). Jednovýznamová slova jsou především odborné termíny a vztahují se jen k jednomu denotátu (denotát = předmět označovaný slovem). Slova mnohovýznamová se vztahují ke dvěma nebo více různým denotátům.[168]

Termínem ‚sémantické tvoření' označujeme proces, při kterém dochází k přenášení věcného (slovního) významu jednoho slova k označení další skutečnosti. Jedná se o transpoziční postup obohacování slovní zásoby, který využívá již existující výrazy.

Rozlišujeme několik druhů přenesení: metafory, metonymie a synekdochy. V jazyce sportovní žurnalistiky se uplatňují především metafory a metonymie.

3.3.1 Metafora

Metafora je „přenesení slova na základě vnější podobnosti skutečností. Podobnost se týká tvaru, barvy, umístění, rozsahu a funkce"[169].

Metaforické pojmenování využívá hlavně rádio. To potřebuje, aby mluvené slovo vyvolalo v posluchačích přesný obraz toho, co se na hřišti děje. Najdeme ho i v novinách. Jeho užitím autoři oživují projev a zvyšují jeho názornost a rozmanitost.

Jazyk sportovní žurnalistiky využívá metafory zcela běžné a známé všem uživatelům jazyka. V denním tisku se objevují poměrně často. Jsou vhodným prostředkem k upoutání pozornosti čtenářů, proto je častěji zaznamenáváme v titulcích než v samotném komentáři. Pokud se objeví metafora v komentáři, tak proto, aby jej oživila a zpestřila. Metafory můžeme považovat za klišé, neboť se jedná o jazykové prostředky nenové, opakující se.[170]

Hernández Alonso (2003, s. 68-72) uvádí několik tematických oblastí, ze kterých se nejčastěji čerpají metafory ve španělské sportovní žurnalistice.

Základním rysem sportu je střet dvou rivalů, boj mezi nimi o vítězství, což vybízí k tomu, aby autoři užívali metafory hlavně z válečné a vojenské oblasti.

---

[168] HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. Praha : SPN, 1986, s. 69-70.

[169] Tamtéž, s. 71.

[170] BEČKA, J. V. *Jazyk a styl novin*. Praha : Novinář, 1973, s. 54-56.

> Gonzalo Arconada es un buen estratega, conoce a la Real, sabe sus defectos y **explotó las armas que tiene para derrotarle**[171]. (El Diario Vasco, 2000-12-14)[172]

Další oblast, kterou Hernández Alonso zmiňuje, je oblast vědy a techniky. Podle něj metafory z této oblasti dodávají textu určitou odbornost a serióznost. Ovšem dodává, že ne všechny oblasti vědy a techniky jsou ve sportovní žurnalistice zastoupeny rovnoměrně. Nejvíce užívané metafory jsou z okruhu „matematiky, geometrie, astronomie, medicíny, ekonomie, architektury a automobilového světa“[173].

> Donato, que en la fotografía intenta despejar el balón pese al acoso de Pedro e Imaz, fue, una vez más, **el pulmón**[174] deportivista. (La Vanguardia, 1995-04-17)[175]

> Postura inclinada de logotipo de marca recién inventado, **golpeo de rosca**[176] y balón de efecto diabólico al canto que se mete a media altura por el palo derecho. (El Mundo, 2004-03-18)[177]

Dále Hernández Alonso uvádí, že ve španělské sportovní žurnalistice najdou uplatnění i metafory z oblasti náboženství a morálky.

> Un pase fallado aunque intencionado será saludado como **un prodigio de diabólica belleza**[178], frustrada por el mismo **diablo**[179] arrepentido de sus excesivos favores. (El Mundo, 1994-10-03)[180]

---

[171] Překlad: (…) využil všech zbraní, které má, aby ho porazil.

[172] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-08].

[173] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 70.

[174] Překlad: plíce; pozn.: ve sportovní žurnalistice toto slovo označuje hráče s dobrou fyzickou kondicí.

[175] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-08].

[176] Překlad: střela, která ve vzduchu neletí rovně, ale zatáčí.

[177] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-08].

[178] Překlad: zázrak pekelné krásy

[179] Překlad: ďábel

[180] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-08].

> De hecho, tuvo que ser de nuevo un "enano" agigantado como Alfonso Reyes el que asumiera el liderazgo de la selección contagiando al resto de su tropa, quitándole en ataque rebotes inimaginables a un **dios**[181] de los Angeles Lakers (Vlade Divac) o a una de las torres más experimentada del continente (Zoran Savic). (El Mundo, 1995-06-17)[182]

V neposlední řadě uvádí metafory z oblasti lidové moudrosti, reálného života a životních zkušeností, které také můžeme najít ve sportovní žurnalistice.

> Luego negó que las bajas influyeran en el resultado: "No hay excusas válidas en este sentido", y se quejó de que "en los dos goles **nos robaron la cartera**[183]". (La Vanguardia, 1995-04-03)[184]

> El jugador, mientras salta al campo, va **sudando tinta china**[185] dando vueltas en su caletre a todo este lío. (La Razón Digital, 2003-12-19)[186]

3.3.2 Metonymie

Metonymie je „přenesení slovního významu na základě vnitřní souvislosti skutečností"[187]. Bečka (1973, s. 52) upozorňuje, že v novinách se užívají především tzv. metonymie zkratkové a pro čtenáře musí být dobře známé, jinak se nemohou použít. Metonymie jsou v podstatě heslová slova, která představují komplexní vyjádření. Jejich výhodou je úspornost výrazu. Ve španělské sportovní žurnalistice se především uplatňují následující metonymie:[188]

- jméno státu nebo města, které představuje hráče onoho státu či města:

---

[181] Překlad: bůh

[182] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-08].

[183] Překlad: ukradnout nám peněženku; přenesený význam: vyfouknout nám míč.

[184] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-08].

[185] Překlad: potit krev

[186] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-08].

[187] STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007, s. 41.

[188] HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003, s. 72-73.

> **Inglaterra** ganó la Copa del Mundo de 1966[189] con un elegante delantero llamado Bobby Charlton, pero el gran héroe popular era un medio volante llamado Nobby Stiles, que repartía leña a destajo e hizo acopio de víctimas ilustres. (La Vanguardia, 1995-11-30)[190]

- název materiálu, ze kterého je předmět vyroben, namísto předmětu:

> Catalanes y cántabros desperdiciaron múltiples ocasiones, hasta que, a falta de cinco minutos, Chica se metió el **cuero**[191] en su portería y heló los corazones locales. (Marca, 2006-10-22)[192]

- barva dresu označuje mužstvo:

> El Atlético lo percibe cada vez que el Real Madrid visita el Calderón, mucho más que cuando los **rojiblancos**[193] visitan el Bernabéu. (Marca, 2009-11-08)[194]

- vnější podoba předmětu definuje onen předmět:

> Posiblemente Knup rozó el **esférico**[195] con la cabeza antes de que traspasara la línea de meta (…). (La Vanguardia, 1994-06-23)[196]

- počet hráčů na hřišti namísto názvu mužstva:

> Según informa Ulises Sánchez-Flor, el damnificado con el regreso de Raúl al **once**[197] será el argentino Gonzalo Higuaín, que le sustituyó en los encuentros frente a Getafe y Milan. (Marca, 2009-11-05)[198]

---

[189] Překlad: Anglie vyhrála Světový pohár roku 1966 (…)

[190] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-08].

[191] Překlad: kůže; přenesený význam: fotbalový míč.

[192] MARCA. [on line]. Dostupné z: <http://archivo.marca.com/edicion/marca/futbol/1a_division/cronica/es/desarrollo/701455.html>.

[193] Překlad: červenobílí; přenesený význam: hráči klubu Atlético de Madrid.

[194] MARCA. [on line]. Dostupné z: <http://www.marca.com/2009/11/08/futbol/1adivision/1257637283.html>.

[195] Překlad: koule; přenesený význam: fotbalový míč.

[196] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-09].

[197] Překlad: (…) s návratem Raúla do jedenáctky (…).

- jméno stadionu prezentuje fanoušky:

> A esas alturas, **el Calderón**[199] asistía a la misma película de terror de los últimos años, con fantasmas de blanco correteando en pantalón corto. (Marca, 2009-11-08)[200];

- místo, kde se nacházejí sportovci nebo fanoušci, představuje tyto konkrétní osoby:

> Camacho acertó al mover el **banquillo**[201] y sitúa al Espanyol como líder único. (La Vanguardia, 1995-10-02)[202]

- předmět, se kterým se hraje, definuje konečný úspěch:

> Servía con fuerza, no dudaba en subir a la red a volear, y mostraba una gran lucidez desde el fondo de la pista. Wilander estaba desbordado, y Emilio parecía llevar un turbo en su **raqueta**.[203] (El País, 1988-06-02)[204]

3.3.3 Synonymie

Od mnohovýznamových slov odlišujeme slova souzvučná (homonyma), slova souznačná (synonyma) a slova opačného významu (antonyma). Homonyma jsou „slova, která mají stejnou podobu, ale různý význam i původ“[205]. Synonyma „jsou slova se stejným nebo podobným významem“[206]. Mlčoch (2002, s. 23), uvádí, že v jazyce sportovní žurnalistiky se

---

[198] MARCA. [on line]. Dostupné z: <http://www.marca.com/2009/11/05/futbol/equipos/real_madrid/1257416306.html>.

[199] Překlad: Calderón příhlížel k témuž strašidelnému filmu (…); pozn.: Calderón je fotbalový stadión klubu Atlético de Madrid

[200] MARCA. [on line]. Dostupné z: <http://www.marca.com/2009/11/08/futbol/1adivision/1257637283.html>.

[201] Překlad: lavička; přenesený význam: náhradníci.

[202] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-09].

[203] Překlad: (…) a zdálo se, jako by měl Emilio raketu s turbo pohonem.

[204] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-09].

[205] STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007, s. 41.

[206] Tamtéž, s. 42.

výrazně uplatňuje synonymie v pojmenování sportovních událostí, jejich účastníků a herních situací. Synonymie je v ní velmi důležitá, protože tyto údaje nemají tendenci se měnit. Pokud se chce tedy autor vyhnout neustálenému opakování stejných výrazů, je pro něho synonymie vhodným prostředkem k jejich obměně.

Jazyk sportovní žurnalistiky ve španělštině je známý svými synonymy pro:

- hráče: brankář - *portero, guardameta, guardavallas, cancerbero*; útočník – *delantero centro, ariete, punta;*
- fotbalový míč: *balón, cuero, esférico, pelota, bola;*
- střelu na branku: *disparar, chutar, golpear, tirar;*
- základní fotbalovou sestavu: *alineación, once, equipo titular;*
- fotbalové kluby: Real Madrid – *madridista, blancos, merengues, vikingos*; Atlético Madrid – *rojiblancos, colchoneros*; FC Barcelona – *culé, barça* aj.;
- jednotlivé hráče a jejich přezdívky: Messi – *La Pulga*, Fernando Torres - *El Niño*, Van Nistelrooy – *Van Gol,* Higuaín – *El Pipita*, Pelé – *O Rei*, Maradona – *El Pelusa*, Juan Carlos Navarro – *La Bomba* aj.;
- rozhodčí: *juez-árbitro, trencilla, señor vestido negro;*
- fotbalový zápas: *partido, match, encuentro;*
- fanoušky: *grada, afición, público, hinchas, supporters;*
- basketbalový koš: *aro, cesta, canasta;*
- zónu pod basketbalovým košem: *zona, pintura, bombilla;*
- basketbalový blok: *tapón, gorro, chapa;*
- basketbalové hřiště: *cancha*, *parquet, pista, campo.*

Nabídla jsem jen malý výčet synonym, která užívají španělští sportovní novináři. Samozřejmě jich můžeme naleznout více. Proces tvoření synonym je nekonečný.

3.4 Tvoření slovní zásoby zkracováním slov

Zkracování „je tvoření slov z víceslovných pojmenování“[207]. Podle českého lingvisty Přemysla Hausera (1986, s. 155) je zkracování „okrajový způsob tvoření slov“. Real Academia Española charakterizuje zkracování jako „procedimiento que busca economizar

[207] Tamtéž, s. 50.

tiempo y espacio en la representación gráfica de una palabra o de una expresión mediante la supresión de letras o sílabas de su escritura completa“ [208].

RAE podle kritérií procesu vniku zkratek, způsobu jejich psaní, nebo podle způsobu jejich četby rozlišuje několik jejich druhů:

- *abreviatura* (zkratky čistě grafické)
- *acortamiento* (zkratky fonické)
- *acrónimo* (slova zkratková)
- *sigla* (zkratky iniciálové)
- *símbolo* (vědecké a technické písemné značky)

Abreviatura (zkratky čistě grafické) je proces zkracování slov, ve kterém „se vypíše první písmeno slova nebo slov daného spojení anebo charakteristická počáteční skupina písmen, někdy slabika nebo i více slabik, pokud možno tak, aby zkratka končila souhláskou“[209]. Neexistuje žádný oficiální seznam všech grafických zkratek, neboť mohou být vytvořeny z jakéhokoliv slova, ovšem takto vzniklé zkratky musí být pro adresáta srozumitelné. Kniha *Libro de estilo El País* (c1996, s. 124) uvádí, že tento typ značek je v novinářském stylu nepřípustný, až na výjimky ve sportovní žurnalistice, kde je možno užít zkratky k.o. (knock-out - *fuera de combate)* a FC (*fútbol club* – fotbalový klub) či CF (*club de fútbol* – fotbalový klub).

> El **FC** Barcelona se adjudicó ayer la Copa Asobal de balonmano al imponerse en la final, celebrada en Vigo, al Teka de Santander por 30-22. (La Vanguardia, 1995-11-30)[210]

Acortamiento (zkratky fonické) jsou zkratky „mající po stránce zvukové i tvaroslovné charakter slova“[211]. Tento proces zkracování slov spočívá v tom, že se eliminuje několik

---

[208] REAL ACADEMIA ESAPAÑOLA: *Diccionario panhispánico de dudas*. 2005. [on line]. Dostupné z: <http://www.rae.es>.

Překlad: proces, který v grafickém znázornění slova vynechává písmena a slabiky, aby tímto vynecháváním šetřil místo i čas.

[209] AKADEMIE VĚD ČR. Internetová jazyková příručka. c2008. [online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

[210] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. Překlad: FC Barcelona včera obdržel házenkářský Pohár Asobal poté, co ve Vigu odolal ve finále mužstvu Teka ze Santanderu a vyhrál 30-22.

slabik na konci nebo na začátku plného lexikálního pojmenování, např. z *motocicleta* tímto procesem vznikne *moto*. Kniha *Libro de estilo El País* (c1996, s. 123) tento typ zkratek povoluje v případech, kdy takto vzniklá zkratka je již zcela lexikalizována. Ve španělské sportovní žurnalistice najdeme velké množství příkladů.

> Galicia podía conocer el verdadero problema en boca de los protagonistas, pero el "**presi**"[212] blanquiazul pensó más en la "pasta" que le debe el alcalde. (La Voz de Galicia, 1991/10/30)[213]

> En el apartado de motocicletas, Kinigadner quiso sacar partido de su **moto**[214] monocilíndrica en este terreno que le era propicio. (La Vanguardia, 1995-01-02)[215]

Acrónimo (slova zkratková) mají „charakter samostatného slova jak po stránce zvukové, tak tvaroslovné"[216]. Jsou to zkratky, které byly utvořeny z počátečních slabik či hlásek jednotlivých slov z několikaslovného pojmenování. V tomto typu zkratek mohou být zastoupena všechna slova z plného názvu, nebo může být některé slovo vynecháno, zejména předložka. Slova zkratková mají „svůj gramatický rod, svůj přízvuk, svůj lexikální význam a představují sémanticky i morfologicky celistvou jednotku (…) bývají přímým názvem, často se ztrácí vědomí o jejich původu"[217]. RAE[218] uvádí, že do této skupiny zkratek se zahrnují také zkratky iniciálové (*siglas*), které se vyslovují jako slovo. Tento typ zkratek se používá ve sportovní žurnalistice především pro názvy sportovních institucí a organizací národního a mezinárodního charakteru. Slova zkratková bývají často přejímána již v této podobě z cizích jazyků. Příklad, který mohu uvést ze sportovního prostředí, jsou názvy organizací FIFA

---

[211] AKADEMIE VĚD ČR. Internetová jazyková příručka. c2008. [online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

[212] Pozn.: *presi* je zkratka od slova *presidente* (prezident).

[213] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>.

[214] Pozn.: „*moto*" je zkratka slova *motocicleta* (motocykl).

[215] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>.

[216] AKADEMIE VĚD ČR. Internetová jazyková příručka. c2008. [online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

[217] Tamtéž.

[218] REAL ACADEMIA ESAPAÑOLA. *Diccionario panhispánico de dudas*. 2005. [on line]. Dostupné z: <http://www.rae.es>.

(*Fédération Internationale de Football Association* – Mezinárodní federace fotbalových asociací), UEFA (*Union of European Football Associations* – Unie evropských fotbalových asociací), AFE (*Asociación de Futbolistas Españoles* – Asociace španělských fotbalistů) aj.

> Decida lo que decida la **FIFA**, será difícil lavar la mancha que Maradona ha lanzado contra el futuro del fútbol en este país. (La Vanguardia, 1994-07-01)[219]

> Esta no es la primera sanción que recibe la Federación Española de la **UEFA**. (La Voz de Galicia, 1991-10-30)[220]

Siglas (iniciálové zkratky) „jsou zkratky tvořené z počátečních písmen víceslovných názvů. Píšeme je velkými písmeny (iniciálami)“[221]. Iniciálové zkratky, které se čtou jako slovo, španělská norma označuje za *acrónimo*. Do této skupiny tedy patří iniciálové zkratky, které se jako slovo číst nemohou, např. ACB (*Asociación de Clubes de Baloncesto* – Asociace basketbalových klubů). Ve španělské sportovní žurnalistice se tento typ zkratek vyskytuje velmi často, neboť jsou tvořeny z plných názvů sportovních organizací a institucí.

> En esa temporada, la 95 - 96, Biota llegó a jugar 36 partidos y a anotar 279 puntos, su tope en la **ACB** hasta el día de hoy. (La Voz de Galicia, 2000-12-13)[222]

Posledním typem zkratek jsou písemné značky, jinak řečeno symboly (*símbolos*). Tento typ zkratek je vědecko-technického charakteru. Kniha *Libro de estilo El País* (c1996, s. 126) dovoluje používat symboly, pouze pokud se zpráva týká vědecké či technické oblasti. Ve španělské sportovní žurnalistice je nalezneme v případech, kdy autor uvádí váhu nebo vzdálenost.

---

[219] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. Překlad: Ať rozhodne FIFA jakkoliv, bude těžké odvrhnout stín ve fotbalové budoucnosti této země, který na ni vrhl Maradona.

[220] Tamtéž. Překlad: Toto není první pokuta, kterou obdrží španělská federace od UEFA.

[221] AKADEMIE VĚD ČR. Internetová jazyková příručka. c2008. [online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

[222] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. Překlad: Biota v této sezóně (95-96) odehrál 36 zápasů a připsal si 279 bodů, což je jeho největší úspěch v ACB až do dnešních dnů.

Con la plata de Barrientos son tres las medallas conseguidas por el equipo español en estos Mundiales, en los que Isabel Fernández se proclamó campeona (56 **kg**) y Sara Álvarez obtuvo una medalla de bronce (61 **kg**). (ABC Electrónico, 1997-10-13)[223]

Extraña muerte de Kipkoech, campeón mundial de 10.000 **m**. (La Vanguardia, 1995-03-16)[224]

3.5 Expresivnost

Většina slov má význam nocionální. To znamená, že slouží k objektivnímu pojmenování skutečnosti, a jsou tedy bez citového zabarvení. V určité vrstvě slov se k nocionálnímu významu přidává i příznak citový.[225] Zpravidla jde o názvy motivované potřebou vyjádřit důvěrný citový vztah buď kladný, nebo záporný, popřípadě humor. Taková slova se nazývají slova expresivní a tyto slova vyjadřují expresivnost neboli expresivitu.

Rozdělujeme dva druhy expresivnosti: expresivnost inherentní (citové příznaky, které jsou spjaty se slovem) a adherentní (citové příznaky vyplývající z užití slov).[226]

3.5.1 Expresivnost inherentní

Expresivní slova najdeme ve všech stylových oblastech. Vyskytují se napříč všemi vrstvami slovní zásoby, ve slovech spisovných, nespisovných. Zvláště je nalezneme ve vrstvě hovorové, ve slangu, protože citovost se projevuje v živém mluveném projevu. Slangová slova jsou právě často výrazem citového zaujetí.[227]

Expresivního zabarvení inherentního lze dosáhnout ve všech jazykových rovinách (rovina hlásková, slovotvorná a lexikálně sémantická).

Expresivita v hláskové rovině se projevuje tím, že slovo se „sestává z takových hláskových spojení, která nejsou běžná ve slovech neexpresivních“[228].

---

[223] Tamtéž. Překlad: Se stříbrnou medailí Barrientose má španělské mužstvo celkem již tři z těchto mistrovstvích, kde se Isabel Fernándezová (56 kg) stala šampionkou a Sara Álvarezová (61 kg) obdržela stříbro.

[224] Tamtéž. Překlad: Záhadná Kipkoechova smrt, světového šampiona na 10 000 m.

[225] HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. Praha : SPN, 1986, s. 48.

[226] Tamtéž, s. 49.

[227] Tamtéž, s. 51.

[228] Tamtéž, s. 49.

Ve slovotvorné (morfologické) rovině se slova expresivní projevují ve zdrobnělinách a ve slovech zveličelých. Slova zdrobnělá se ve španělštině tvoří pomocí přípon *-ito*, *-ico, -illo, -ete, -ín, -uelo* a slova zveličelá příponami *-ón*, *-azo*, *-ísimo, -udo, -ote* a příponami *archi-*, *extra-*, *hiper-*, *super-*, *ultra-*.[229]

V lexikálně sémantické rovině je expresivita „spjata se základním významem slova, který sám označuje věci vyvolávající citové hodnocení“[230]. Slova mohou vyjadřovat skutečnosti pozitivní, milé a naopak i skutečnosti záporné, nemilé, nevhodné a někdy může jít i o vulgarismy.

> Empate final en un partido donde la seria defensa del Avilés cerró las vías de penetración a un Amurrio que no lo tuvo nada fácil y acabó dando por bueno el **puntito**[231]. (As, 2003-09-22)[232]

> Sobre Raúl, comentó: “Antes jugo **muchísimo**[233] y ahora entra desde atrás, pero no hay ningún problema. El rendimiento le avala para seguir siendo titular. No hay dudas sobre él. Es **titularísimo**[234]”. (As, 2009-11-06)[235]

> “ (…) ¡que empiece ya!, ¡**coño**[236]! (…).”[237]

3.5.2 Expresivnost adherentní

Adherentní expresivnost nastává v případě, kdy slovo vyjadřuje citové příznaky v konkrétním kontextu.

> Maradona: “Que la **chupen**[238] y sigan chupando”. (Marca, 2009-10-15)[239]

---

[229] LANG, Mervyn F. *Formación de palabras en español : Morfología derivativa productiva en el léxico moderno*. Alberto Miranda Poza. Madrid : Cátedra, 2002, s. 138, 148, 233.

[230] HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. Praha : SPN, 1986, s. 49.

[231] Překlad: 1 bodík

[232] REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>. cit. [2009-11-15].

[233] Překlad: velmi mnoho

[234] Překlad: důležitý člen základní sestavy

[235] AS. [on line]. Dostupné z: <http://www.as.com/futbol/articulo/pellegrini-mantiene-castigo-guti-dice/dasftb/20091106dasdasftb_13/Tes >.

[236] Překlad: do prdele

[237] Cadena SER. *Carrusel deportivo*. [DVD-ROM] Příloha 1.

4 ANALÝZA JAZYKOVÉHO MATERIÁLU

Jazykový materiál, který mám k dispozici a na kterém provedu analýzu, jsou španělské sportovní deníky *Marca* a *As* ze dnů od 1. srpna 2008 do 31. srpna 2008 včetně a rozhlasové a televizní vysílání fotbalového utkání mezi Španělskem a Německem ve finále mistrovství Evropy z června 2008. Televizní záznam (audio stopa 1) je ze stanice *Cuatro*, rozhlasový záznam (audio stopa 2) je nahrán ze stanice *Cadena SER*. Porovnám tedy dva různé komentáře stejného fotbalového zápasu.

4.1 Analýza titulků španělských sportovních deníků *Marca* a *As*

V této části mé diplomové práce se budu zabývat titulkem, protože jeho role je velmi důležitá nejen ve sportovní žurnalistice, ale i v žurnalistice obecné. Titulek je komplexní jev, ve kterém můžeme najít všechny jazykové prostředky, o nichž jsem se zmínila na předcházejících stránkách. Všechny následující příklady jsou dostupné z DVD-ROMu Příloha 1, adresář Titulky.

Titulek je „nadpis a u většiny tiskovin obvykle i hlavní poutač, který svým ztvárněním a umístěním zásadně ovlivňuje působení tiskoviny. Má informační, orientační i estetickou funkci“[240]. Jak vyplývá z této definice, jeho základní funkcí je upoutat čtenářovu pozornost. Titulek čtenáře informuje, o čem pojednává následující text. Jak uvádí Mlčoch (2002, s. 26), informační funkce titulku je stále důležitější, neboť „je statisticky dokázáno, že titulkům čtenáři věnují větší pozornost než textům článků“. Titulek se stává hlavním nositelem informace, proto žurnalisté v dnešní době volí titulky víceslovné a informačně obsažné.

4.1.1 Titulky jednoduché a složené

Titulky můžeme rozdělit na jednoduché a složené. Jednoduché titulky jsou napsány jedním druhem písma, jednou velikostí a jednou barvou.

---

[238] Překlad: Ať mi vylížou…

[239] MARCA. [on line]. Dostupné z:
<http://www.marca.com/2009/10/15/futbol/mundial_2010/1255568703.html>.

[240] OSVALDOVÁ, Barbora, et al. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha : Libri, 1999, s. 193.

TRIBUNA ABIERTA

POR MANOLO SANCHIS

Congeniar intereses

Resulta complicado coordinar todos los intereses, legítimos por otra parte, que se mueven en los fichajes de jugadores, o de técnicos, por la gran cantidad de personas con derecho a opinar que suelen intervenir en los

terios es recomendable que todos permanezcan informados.

La jerarquía en la decisión también debe estar al amparo de la lógica. Las necesidades de la plantilla son marcadas por el cuerpo técnico y refrendadas por

Titulky složené se skládají z hlavního titulku a nadtitulku nebo podtitulku, případně jejich kombinací. Ve složených titulcích se používají různé druhy písma, různé velikosti i různé barvy.[241]

EL GASTO EN FICHAJES HA SIDO LA MITAD DEL PASADO AÑO

La crisis llega a la Liga

La coyuntura económica del país también ha afectado al fútbol • 283 millones por los 540 de la tempora 07-08 • Tres equipos no gastaron ni un solo euro por sus incorporaciones

4.1.2 Titulky konkrétní a neurčité

Titulky také můžeme rozdělit na konkrétní a neurčité. Konkrétní titulky vyjadřují základní myšlenku celého článku, jsou informačně obsažné a se zvyšující se konkrétností titulku vrůstá také jeho orientační funkce. Konkrétní titulky se uplatňují zejména v elektronické podobě sportovních deníků na internetu, protože z nich musí být zřejmé, o čem článek pojednává.

Joaquín no cobrará más y sigue estando en venta (Marca, 2009-08-20)[242]

[241] OSVALDOVÁ, Barbora, et al. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha : Libri, 1999, s. 193.

[242] Překlad: Joaquín nebude mít větší plat a stále je na prodej.

Neurčité titulky mají nižší informační hodnotu, protože nevypovídají příliš o podstatě článku. Novináři předpokládají, že čtenář sleduje určité dění pravidelně, proto volí titulky neurčité, které jsou vázány na znalost problematiky.[243]

Rogge quiere al fútbol en el calendario de la FIFA (Marca, 2009-08-08)[244]

4.1.3 Syntaktická charakteristika titulků

V titulcích převážně nalezneme věty oznamovací, občas se vyskytují věty tázací i věty zvolací, těch je ovšem velmi málo.

El Chelsea admite que sigue negociando por Robinho (Marca, 2009-08-02)[245]
¿Quién dijo que no quería a Etoo? (Marca, 2009-08-14)[246]
¡A por ellos! (Marca, 2009-08-08)[247]

Poměrně často je v titulku věta z přímé řeči protagonisty, o kterém článek informuje.

"¿Fichajes? Pregunten a otro señor, lo siento" (Marca, 2009-08-02)[248]

4.1.3.1 Titulky obsahující větu jednoduchou či souvětí

Ze syntaktického hlediska může být v titulku věta jednoduchá i souvětí. V jednatřiceti novinových exemplářích z dat od 1. srpna do 31. srpna 2008 včetně je výrazná převaha vět jednoduchých. Z nich jsou více zastoupeny věty vícečlenné, méně se vyskytují věty dvojčlenné.

Silva pasará revisión médica en Madrid (Marca, 2009-08-30)[249]
Empieza el espectáculo (Marca, 2009-08-26)[250]

---

[243] MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 27.

[244] Překlad: Rogge chce, aby FIFA přidala fotbal do svého kalendáře.

[245] Překlad: Chelsea připouští, že pokračuje v jednání o přestupu Robinha.

[246] Překlad: Kdo řekl, že nechce Etoa?

[247] Překlad: Na ně!

[248] Překlad: Nákup nových hráčů? Promiňte, ale to se zeptejte někoho jiného".

[249] Překlad: Silva projde lékařskou prohlídkou v Madridu.

[250] Překlad: Představení začíná.

Souvětí souřadná a podřadná se vyskytují ve vyváženém poměru. V souvětích souřadných je nejvíce používán poměr slučovací, zřídka nalezneme poměr odporovací.

> El Barça ata a Silva y ofrece 20 kilos al Valencia (Marca, 2009-08-07)[251]
> Guardila no quiere más fichajes, pero Txiki duda (Marca, 2009-08-26)[252]

Výskyt souvětí souřadných s více než dvěma větami je velice sporadický.

> Banega viene, Maniche se queda, Motta y Cléber se van ... y Neves, al caer (Marca, 2009-08-22)[253]

V souvětích podřadných jsou novináři nejvíce používány vedlejší věty přívlastkové se spojkou *que*.

> Francia desafía la defensa que dirige Prieto (Marca, 2009-08-16)[254]

V menším zastoupení existují věty vedlejší příslovečné. V mých materiálech jsem konkrétně našla:

- větu příslovečně podmínkovou

  > Cobeño irá al Geta si el Rayo ficha a un sustituto (Marca, 2009-08-27)[255]

- větu příslovečně časovou

  > "Cuando yo era pequeño, Raúl ya marcaba goles" (Marca, 2009-08-07)[256]

- větu příslovečně účelovou

  > El Real Madrid necesita fichaje para que nadie se acuerde de CR7 (Marca, 2009-08-07)[257]

- větu příslovečně přípustkovou

  > El Valencia se entona pese a perder en el último minuto (Marca, 2009-08-10)[258]

---

[251] Překlad: Barça lanaří Silvu a Valencii nabízí 20 miliónů.

[252] Překlad: Guardiola už nechce nakupovat nové hráče, ale Txiki stále váhá.

[253] Překlad: Banega přichází, Maniche zůstává, Motta a Cléber odcházejí...a Naves v jednání.

[254] Překlad: Francie vyzvala na souboj španělskou obranu, kterou řídí Prieto.

[255] Překlad: Cobeño přestoupí do Getafe, pokud za něj Rayo najde náhradu.

[256] Překlad: „Když jsem já byl malý, Raúl už střílel góly".

[257] Překlad: Real Madrid potřebuje koupit nového hráče, aby se zapomnělo na CR7.

Souvětí souřadné a podřadné bychom mohli rozdělit podle podmětu na souvětí:

- mající stejný podmět

  Joaquín no cobrará más y sigue estando en venta (Marca, 2009-08-20)[259]

  "Tras el fallo Leo nos dijo que se quería quedar" (Marca, 2009-08-07)[260]

- mající rozdílný podmět

  Nico Pareja reconoció que el asunto afectó mucho al vestuario albiceleste (Marca, 2009-08-07)[261]

4.1.3.2 Titulky jmenné a slovesné

Podle toho, zda titulky obsahují sloveso či nikoliv, je můžeme rozdělit na jmenné a slovesné. Jmenné nemají sloveso v žádném tvaru, slovesné ano. Slovesné můžeme dále rozřadit do dvou skupin: obsahující sloveso v určitém tvaru anebo v neurčitém tvaru.

V jednatřiceti exemplářích se vyskytují jmenné titulky v menšině a novináři použili následující druhy:

- titulek vyjádřený pouze podstatnými jmény

  Rossi, doctor, alcalde y presidente (Marca, 2009-08-29)[262]

- titulek obsahující jen podstatné a přídavné jméno

  Fiesta nacional (Marca, 2009-08-18)[263]

- titulek obsahující pouze přídavné jméno

  Histórico (Marca, 2009-08-10)[264]

Na základě mé analýzy zde mohu uvést, že titulky s určitým slovesným tvarem jsou jasným favoritem španělských sportovních žurnalistů. Nalezla jsem tyto typy:

---

[258] Překlad: Valencie se chválí, i když prohrála v poslední minutě.

[259] Překlad: Joaquín nebude mít větší plat a stále je na prodej.

[260] Překlad: „Po rozhodnutí nám Leo řekl, že by rád zůstal".

[261] Překlad: Nico Pareja uznává, že tato událost silně zasáhla argentinskou šatnu.

[262] Překlad: Rossi, doktor, starosta a prezident.

[263] Překlad: Státní svátek.

[264] Překlad: Historické.

- titulky vícečlenné obsahující plnovýznamové sloveso

  Vuelve la mejor selección del mundo (Marca, 2009-08-20)[265]

- titulky dvojčlenné obsahující pouze predikát a podmět

  Empieza el espectáculo (Marca, 2009-08-26)[266]

Na titulky obsahující neurčité slovesné tvary narazíme ve španělské sportovní žurnalistice jen výjimečně:

- titulky obsahující infinitiv

  Congeniar intereses (Marca, 2009-08-03)[267]

- titulky obsahující příčestí (participium)

  Un sudanés **raptado**, **abanderado** de EE.UU. (Marca, 2009-08-07)[268]

- titulky obsahující gerundium

  Sufriendo hasta el pitido final (Marca, 2009-08-26)[269]

- titulky s elipsou plnovýznamového slovesa

  Agüero al rescate (As, 2009-08-27)[270]

Statisticky nejvíce používaný typ titulku španělskými sportovními novináři je z hlediska syntaktického věta jednoduchá, v oznamovacím tónu a obsahující určitý slovesný tvar.

4.1.4 Lexikální charakteristika titulků

Z hlediska lexikálního se v titulcích objevují pravidelně slova složená (vytvořená kompozicí a patřící do skupiny ortografické) i ustálená slovní spojení (vytvořená kompozicí a patřící do skupiny syntagmatické).

Los nuevos fichaje **franjirrojos** ya carburan (Marca, 2009-08-10)[271]

---

[265] Překlad: Nejlepší národní tým světa je zpět.

[266] Překlad: Představení začíná.

[267] Překlad: Skloubit zájmy.

[268] Překlad: Unesený Súdánec vlajkonošem USA.

[269] Překlad: Utrpení až do závěrečného hvizdu.

[270] Překlad: Agüero na pomoc; pozn.: elipsa slovesa *acudir* – jít.

España vuelve a ganar **en la recta final** del partido (Marca, 2009-08-16)[272]

V titulcích velmi často vidíme slova zveličelá i slova zdrobnělá.

De la Red volvió a casa con un **golazo** (Marca, 2009-08-25)[273]

"Faltó el **golecito**, pero podemos pasar" (Marca, 2009-08-14)[274]

Hojně se v nich objevují výrazy slangové i výrazy odborně technické.

El Sevilla de los "**jugones**" (Marca, 2009-08-04)[275]

Penalti y expulsión por tocar el balón con la mano en una barrera (Marca, 2009-08-28)[276]

Narazíme i na vulgarismy, které šokují čtenáře, a tím pádem je upoutání jejich pozornosti zaručeno.

"Me alegro porque nos **han puteado** con los controles" (Marca, 2009-08-10)[277]

Poměrně často se vyskytují slova přejatá.

Vendetta en Brno (Marca, 2009-08-15)[278]

Kuyt salva "**in extremis**" de la hecatombe a Rafa Benítez (Marca, 2009-08-28)[279]

V titulcích se také běžně objevují čísla.

43 años sin remontar un 1-0 (Marca, 2009-08-16)[280]

Velmi neobvyklé je, když novinář do titulku zasadí závorky.

Illa illa illa, villa (olímpica) maravilla (Marca, 2009-08-16)[281]

V titulcích můžeme nalézt přísloví a rčení velmi zřídka.

---

[271] Překlad: Noví hráči mužstva červeného pruhu se už předvedli.

[272] Překlad: Španělsko opět vítězí v cílové rovince.

[273] Překlad: De la Red se vrátil domů s dělovkou.

[274] Překlad: „Chyběl nám gólíček, ale můžeme postoupit".

[275] Překlad: Borci ze Sevilli.

[276] Překlad: Penalta a vyloučení, trest pro hráče, který zahrál rukou ve zdi.

[277] Překlad: „Má radost, protože nás buzerovali s kontrolami".

[278] Pozn.: Vendetta (ital.). Překlad: Pomsta v Brně.

[279] Překlad: Kuyt zachránil v posledním momentě Rafu Beníteze od katastrofy.

[280] Překlad: 43 let bez otočení stavu 1-0.

[281] Překlad: Hurá, hurá, hurá vesnice (olympijská) krásná.

El que da primero… (Marca, 2009-08-10)[282]

Phelps deslumbra y **pasa página** en estilos (Marca, 2009-08-11)[283]

Titulek musí upoutat čtenářovu pozornost, občas v něm najdeme neologismus (nové slovo), které vzniklo jen pro tu konkrétní situaci a jež nadále nenajde uplatnění.

¡Marabolt! (Marca, 2009-08-21)[284]

V titulcích se také objevují zkratky:

- zkratky čistě grafické (*abreviatura*)

  España se mete en "**semis**" a lo grande como primero (Marca, 2009-08-20)[285]

  Una lesión dejó **K.O.** a David Alarza (Marca, 2009-08-14)[286]

- zkratky fonické (*acortamiento*)

  Van der Vaart, como una **moto** ante su "ex equipo" (Marca, 2009-08-17)[287]

- slova zkratková (*acrónimo*)

  Rogge quiere al fútbol en el calendario de la **FIFA** (Marca, 2009-08-08)[288]

- iniciálové zkratky (*siglas*)

  El **PGA** más abierto (Marca, 2009-08-07)[289]

- symboly (*símbolos*)

  Lidia Valentín, quinta en 75 **kg** (Marca, 2009-08-16)[290]

Jak jsem již zmínila, hlavním úkolem titulku je upoutat čtenářovu pozornost. Novinář má k dispozici různé jazykové prostředky, např. neologismy, slangové výrazy. Jeden z velmi efektivních jazykových prostředků jsou obrazná pojmenování metaforická a metonymická.

---

[282] Celé znění přísloví: El que da primero da dos veces . Překlad: Kdo rychle dává, dvakrát dává.

[283] Překlad: Phelps oslnil, ale polohového závodu na 4x100 metrů se už nikdy nezúčastní.

[284] Překlad: Superbolt!

[285] Pozn.: *semis* = *semifinales*. Překlad: Španělsko hladce postoupilo do semifinále jako první.

[286] Překlad: Zranění nechalo Davida Alarza K. O.

[287] Pozn.: *moto* = *motocicleta*. Překlad: Van der Vaart, jako mašina proti svému dřívějšímu mužstvu.

[288] Překlad: Rogge chce, aby FIFA přidala fotbal do svého kalendáře.

[289] Překlad: Otevřenější PGA; pozn.: PGA = Profesionální golfová asociace hráčů a trenérů golfu.

[290] Překlad: Lidia Valentíová, pátá v kategorii do 75 kg.

Obrazná pojmenování metaforická, která se objevují v titulcích, obsahují různou tematikou:

- metafory s literární tematikou

  Un bronce para **Alatriste** (Marca, 2009-08-11)[291]

- metafory z oblasti umění

  La última gran **muralla** (Marca, 2009-08-09)[292]

- metafory z filmové oblasti

  Bolt es "**Gladiator**" (Marca, 2009-08-18)[293]

- metafory s hudební tematikou

  Schuster da la **batuta** a Guti y Van der Vaart (Marca, 2009-08-12)[294]

- metafory z oblasti folklórní

  Bayern y Juve, los "**cocos**" a evitar para Barça, Real Madrid y Atlético (Marca, 2009-08-28)[295]

- metafory s náboženskou tematikou

  La mano de **Dios** (Marca, 2009-08-17)[296]

- metafory z vědecko-technické oblasti

  Se quedó sin **gasolina** (Marca, 2009-08-04)[297]

- metafory s válečnou tematikou

  Torres empieza con el **gatillo** fácil (Marca, 2009-08-17)[298]

---

[291] Překlad: Bronz pro kapitána Alatriste; pozn.: román Alatriste od španělského autora Artura Peréze-Reverty.

[292] Překlad: Poslední velká zeď; pozn.: novinář má na mysli Velkou čínskou zeď, protože se olympijské hry konaly v Číně.

[293] Překlad: Bolt je Gladiátor; pozn.: Gladiátor je americký filmu od režiséra Ridleydo Scotta.

[294] Překlad: Schuster přenechává taktovku Gutimu a Van der Vaartovi.

[295] Překlad: Barça, Real Madrid a Atlético se vyhnou „strašákům" Bayernu a Juventusu.

[296] Překlad: Ruka boží.

[297] Překlad: Došla mu šťáva; doslovný překlad: Zůstal bez benzínu.

[298] Překlad: Torres začíná s dobrou muškou.

Obrazná pojmenování metonymická se nevyskytují v titulcích tak často jako metaforická, přesto není jejich výskyt zanedbatelný. Uplatňuje se několik druhů metonymie:

- jméno státu nebo města, které představuje hráče onoho státu či města

  España se va de marcha (Marca, 2009-08-02)[299]

- barva dresu označuje mužstvo

  Dinamarca marcó el gran cambio de La **Roja** (Marca, 2009-08-20)[300]

- počet hráčů na hřišti namísto názvu mužstva

  Etoo entra en el **once** de gala de Guardiola (Marca, 2009-08-08)[301]

- jméno stadionu prezentuje fanoušky

  Old Trafford ya no quiere a Cristiano (Marca, 2009-08-03)[302]

- místo, kde se nacházejí sportovci nebo fanoušci, představuje tyto konkrétní osoby

  "Vamos a desterrar la palabra miedo del **vestuario**" (Marca, 2009-08-16)[303]

- předmět, se kterým se hraje, definuje konečný úspěch

  Una **espada** triunfadora (Marca, 2009-08-11)[304]

4.2 Analýza televizního záznamu stanice *Cuatro*[305]

Na televizním přenosu fotbalového zápasu mezi Španělskem a Německem se podílejí dva hlavní komentátoři informující o ději na hřišti, a čtyři externí spolupracovníci, kteří jsou fotbaloví odborníci. Navíc přímo na hřišti u laviček se nacházejí další dva pomocní komentátoři doplňující informace o tom, co se děje v této části hřiště.

---

[299] Překlad: Španělsko slaví; pozn.: v tomto titulku autor vytvořil slovní hříčku, protože ji čtenář může pochopit tak, že Španělsko slaví nebo, že se Španělsko zúčastní závodu v rychlochůzi.

[300] Překlad: Od zápasu s Dánskem je „La Roja" jako vyměněná; pozn.: název národního španělského týmu je odvozen od červené barvy dresu.

[301] Překlad: Etoo se stává hráčem Guardiolovy základní jedenáctky.

[302] Překlad: Old Trafford Cristiana už nechce, pozn.: Old Trafford je anglický fotbalový stadion stojící v Manchesteru.

[303] Překlad: Slovo strach vymítíme ze šatny.

[304] Překlad: Vítězný meč.

[305] *Final de Eurocopa 2008_ Alemania-España*. [DVD-ROM] Příloha 1. Audio stopa 1.

I když je tedy celkem sedm komentátorů, skoro vůbec si navzájem neskáčou do řeči, neboť hlavní komentátor uděluje postupně slovo každému z nich, nebo udělá malou pauzu před tím, než pustí dalšího aktéra ke slovu. Každý účastník má dostatek času, aby vyřkl své myšlenky a aby dokončil větu. Jen v jednom okamžiku si skočí navzájem do řeči, a to na závěr zápasu, když se nechají ovlivnit emocemi a radostí z výhry španělského mužstva.

A: ¡Campeones!
B: ¡España es campeona de Europa!
C: ¡Somos campeones de Europa!
D: ¡Podemos![306]

Celkový rytmus komentáře je normální, ani příliš rychlý, ani příliš pomalý. Televizní komentátoři nemusejí být příliš obrazní, neboť neinformují detailně o tom, kde se právě nachází míč či konkrétní hráč, protože toto vidí diváci na svých televizních přijímačích. Doprovodný komentář jen poskytuje informace, jak se který hráč jmenuje.

Během celého přenosu se slyší jen jedno vulgárnější slovo, konkrétně *culo* (zadek).

Le pega en el culo a Capdevila.[307]

Fonetická výslovnost každého z účastníků je korektní, kromě typického rysu španělského hovorového jazyka, když ve slovech končící na *-ado* (*-ada*) nevyslovují dentální aproximantu [ð]:

(…) porque caulquiera de ellos está **capacitao** (…)[308]

V televizním vysílání je typické užívání zvolacích vět.

Toda España empujando. ¡Hay que empujar! Siempre hay que empujar, y hoy más que nunca, a la selección española. ¡Todos con La Roja! ¡Empujen![309]

---

[306] Překlad: A: Mistři!, B: Španělsko je mistrem Evropy!, C: Jsme mistři Evropy!, D: Můžeme!

[307] Překlad: Trefil se Capdevilovi do zadku.

[308] Překlad: „(…) protože každý z nich je ‚schopnej' (…)"

[309] Překlad: Celé Španělsko drží palce. Musíme podporovat! Vždycky musíme podporovat španělský národní tým a dnes více než kdykoli jindy. Všichni jsem s „La Rojou"! Držte palce!

Ze syntaktického hlediska se v tomto televizních záznamu objevují jak věty jednoduché, tak souvětí:

- věta jednoduchá

  Son las 8 y 47.[310]

- souvětí podřadné s vedlejší větou příslovečně podmínkovou

  Son 90 minutos con el título de campeones en juego, si es que no hay prorroga y penaltis.[311]

- souvětí podřadné s vedlejší větou příčinnou

  Enseguida volvemos, porque España, ahora mismo, es campeona de Europa.[312]

- souvětí podřadné s vedlejší větou příslovečně účelovou

  Y se la deja a Lehmann, para que saque, de nuevo, largo.[313]

Nalezneme příklady různých druhů elipsy (výpustky):

- elipsa predikátu

  La pelota para Podolski, jugando con Lahm.[314]

- elipsa přímého předmětu

  La pide Silva, ahí recibe.[315]

Objevují se neslovesné věty mající pouze sloveso v neurčitém tvaru:

- gerundium

  Presionando ahí arriba Xavi.[316]

- příčestí (participium)

  En el campo, en el campo **metido**.[317]

---

[310] Překlad: Je 8 hodin a 47 minut.

[311] Překlad: Máme před sebou 90 minut hry o titul mistra Evropy, pokud tedy nebude prodloužení a nedojde až na penaltový rozstřel.

[312] Překlad: Za okamžik jsme zpátky, protože Španělsko je momentálně mistrem Evropy.

[313] Překlad: A nechají míč Lehmannovi, aby opět rozehrál dlouhou přihrávkou.

[314] Překlad: Míč k Podolskimu, přihrávka na Lahma; pozn.: elipsa predikátu *va* (jde).

[315] Překlad: Žádá si Silva, má ho tam; pozn.: elipsa přímého předmětu *pelota* (míč).

[316] Překlad: Xavi vyvíjí nátlak v útočné polovině.

[317] Překlad: V hřišti, je v hřišti.

V komentáři se vyskytuje i přístavek mající vysvětlující funkci:

> Ese salto de Lahm, **el lateral izquierdo**, que se echó encima de Ramos, pero dentro del área, eso no se pita, José.[318]

Z lexikálního hlediska můžeme naleznout v komentáři různorodé jazykové prostředky, které způsobují velkou rozmanitost celého projevu:

- metafora s folklórní tematikou

> La concentración de Iker Casillas, es la concentración del **torero en la capilla ante una gran tarde en la Maestranza en la Plaza de Las Ventas**.[319]

- metafora s literární tematikou

> Sí, para mí es **Peter Pan** contra el **Capitán Garfio**.[320]

- metonymie čísla

> Han estado jugando con dos **nueves**.[321]

- metonymie barvy dresu

> Por cierto, la Reina, siempre atenta y dominadora de los más mínimos detalles, íntegramente vestida de rojo porque hoy somos todos rojos, somos de **La Roja**.[322]

- metonymie místa, kde se nacházejí hráči

> ¿Cómo están los **banquillos**, Juanma Castaño, en este inicio de partido?[323]

- synonymie slova „míč“

> La **pelota** para Xavi.[324]

---

[318] Překlad: Tenhle faul Lahma, levého křídla, který skočil na Ramose a uvnitř velkého vápna, ten se, José, nepíská.

[319] Překlad: Soustředění Ikera Casillase je jako soustředění toreadora v kapli před důležitým býčím zápasem na Plaza de Las Ventas.

[320] Překlad: Ano, pro mě je to jako Peter Pan proti kapitánu Garfiovi; pozn.: Peter Pan je román skotského autora Jamese Matthewa Barrie.

[321] Překlad: Hráli s dvěma devítkami; pozn.: devítka = střední útočník.

[322] Překlad: Mimochodem královna, vždy se smyslem pro detail, je celá oblečená v červené, protože dneska jsme všichni červení, jsme „La Roja“; pozn.: Španělskému národnímu mužstvu se říká „La Roja“ (Ta červená) podle barvy dresu.

[323] Překlad: Juanmo Castaño, jaká nálada vládne na lavičce na začátku utkání?

[324] Překlad: Míč k Xavimu.

El **balón** le cae a Xavi.[325]

- odborně technický výraz

  Córner, **córner** para la selección Alemana.[326]

- slangový výraz

  Mira la repetición. Es un **caño** espectacular.[327]

- slovo zdrobnělé

  Ahí va el **centrito** de Xavi… a las manos de Lehmann.[328]

- slovo zveličelé:

  ¡Qué **golazo**![329]

- slova přejatá z angličtiny

  Pero lleva así todo el partido, ¡eh!, **mister**.[330]

- zkratky fonické (*acortamiento*)

  Llega desde atrás, como una **moto**, Capdevila.[331]

- rčení

  Si marca la volea, **cerramos el quiosco**.[332]

4.3 Analýza rozhlasového záznamu stanice *Cadena SER*[333]

Na rozhlasovém přenosu fotbalového zápasu mezi Španělskem a Německem spolupracují: dva hlavní komentátoři, jeden komentátor, který má na starosti reklamní vložky

[325] Překlad: Balón na Xaviho.

[326] Překlad: Roh, rohový kop pro Německo.

[327] Překlad: Podívej se opakovaný záznam. To jsou ukázkové jesličky.

[328] Překlad: Xaviho centříček...přímo do náruče Lehmanna.

[329] Překlad: To je dělovka.

[330] Překlad: Ale takový je po celou dobu zápasu, co mistře?

[331] Překlad: Capdevila se řítí ze zadu jako mašina; pozn.: *moto* je zkráceně *motocicleta* (motocykl).

[332] Překlad: Pokud by proměnil tuhle ránu, mohlo být vymalováno; pozn.: *cerrar el quiosco* = zavřít krám, něco skočit.

[333] *Final de Eurocopa 2008_ Alemania-España*. [DVD-ROM] Příloha 1. Audio stopa 2.

a občas zasahuje i do komentování zápasu, sedm externích spolupracovníků, kteří komentují dění na hřišti. Jeden z nich se zaměřuje pouze na verdikty rozhodčích. Celkem se tedy na tomto rozhlasovém vysílání podílí deset lidí. Dáno tímto vysokým počtem aktérů, mnohem častěji si navzájem skáčou do řeči, což v televizním vysílání nenastává. Ve dvou okamžicích je komentáři rozumět velmi stěží, protože mluví hned několik osob najednou.

A: ¡España!
B: ¡Vamos!
C: ¡La guerra!
D: ¡A las armas![334]

A: ¡Ay Dios Torres! Párala, párala ahí Fernando.
B: No se puede perder tanto. No se puede perdonar tanto.
C: No se puede perdonar tanto en el área.
D: ¡Qué jugada!
E: ¡Qué lastima![335]

Rytmus celého komentáře je rychlejší než v televizním záznamu. Dva hlavní komentátoři se často uchýlí k hlasitějšímu projevu, aby posluchač zaznamenal to nejdůležitější. Takto zvýšený hlas je doprovázen větami zvolacími.

A: ¡Todos de pie!, ¡qué va a llegar el himno nacional de una selección que ha cambiado la historia en este año 2008! El himno nacional de España.
B: ¡Arriba![336]

¡Vamos chavales![337]

¡Bien Puyol![338]

[334] Překlad:A: Španělsko!, B: Do toho!, C: Do boje!, D: Ke zbrani!

[335] Překlad:A: Torres...pane bože! Zastav ho, zastav ho tam, Fernando., B: Nemůžeme tolik ztrácet míč. Nemůžeme jim tolik promíjet., C: Nemůžeme jim tolik promíjet ve velkém vápně., D: Krásná akce!, E: Je to velká škoda!

[336] Překlad: A: Všichni vztyk! Bude znít národní hymna mužstva, které v tomto roce 2008 přepsalo historii! Národní hymna Španělska. B: Vzhůru!

[337] Překlad: Hoši, do toho!

[338] Překlad: Puyol, dobře!

V rychlém rozhlasovém komentáři se projevuje synonymie jako velmi užitečný jazykový prostředek, aby se zabránilo opakování stejného slova v krátkém časovém úseku. V tomto záznamu se vyskytuje několik synonym ke slovu míč.

> Primera bola para España, ahí está Puyol con el balón, tocando el cuero para Sergio Ramos. Sergio Ramos con el esférico subiendo el balón en largo, mete la pelota para Torres.[339]

Celý komentář působí na posluchače velmi euforicky dáno jeho rychlým spádem, ale i nespisovnými jazykovými prostředky (zejména vulgarismy), které jsem u televizního komentáře nezaznamenala skoro žádné, ale v rozhlasovém je jich poměrně dost.

> Joder, ¡qué concentrao![340]
> Joder Ramos.[341]
> Joder, ¡qué tensión! [342]
> La izquierda es jodida, sí.[343]
> Es la final de la Copa de Europa y está España, ¡joder!, vamos a disfrutarlo.[344]
> Coño, hay que pitar ya el descanso[345]
> ¡No hagamos gilipolleces! ¡Hombre! ¡Coño![346]

Rozhlasový komentář tohoto utkání je protkán mnohými reklamními bloky, což se v televizním záznamu nevyskytuje. Tyto bloky přerušují plynulost a rytmus celého komentáře a pro posluchače to může být velmi rušivý element. Může nastat situace, že se posluchač dezorientuje v zápase, neboť po reklamě musí komentátor říci, co se během ní odehrálo na hřišti. Pro ilustraci doplním, že během prvního poločasu je šest reklamních bloků.

---

[339] Překlad: První míč pro Španělsko, tam je s balónem Puyol, přihrává merunu Sergiu Ramosovi. Sergio Ramos postupuje s mičudou dopředu, přihrává míč Torresovi.

[340] Překlad: Ty vole, ten je „soustředěnej“.

[341] Překlad: Ty vole, Ramos.

[342] Překlad: Ty vole, to jsou nervy!

[343] Překlad: Levá strana je podělaná, jo.

[344] Překlad: Toto je finále mistrovství Evropy a Španělsko v něm, ty vole, to si užijeme.

[345] Překlad: Do prdele, už se musí pískat konec poločasu.

[346] Překlad: Nedělejme kraviny, sakra. Do prdele.

I komentátoři rozhlasového vysílání se uchylují k fonetické výslovnosti typické pro španělský hovorový jazyk a to ve slovech končící na *-ado* (*-ada*), když nevyslovují dentální aproximantu [ð̞]:

> Y ha **tumbao** al grandote Torres.[347]
> ¡Qué **concentrao**![348]

Ze syntaktického hlediska se v tomto rozhlasovém záznamu objevují jak věty jednoduché, tak souvětí.

- věta jednoduchá

  > Le renuevan cinco años a Metzelder en el Madrid.[349]

- souvětí souřadné ve slučovacím poměru

  > Es lo que venimos poniendo en práctica durante todo el europeo y es lo que está funcionando.[350]

- souvětí podřadné s vedlejšími větami příslovečně účelovými; vedlejší věty v poměru vylučovacím

  > Le echa el arbitro a Ballack, para que deje de sangrar o para que se lo arreglen mejor.[351]

Nalezneme příklady různých druhů elipsy (výpustky):

- elipsa plnovýznamového slovesa

  > Puyol y Marchena la pareja de centrales.[352]

- elipsa přímého předmětu

  > Le renuevan cinco años a Metzelder en el Madrid.[353]

---

[347] Překlad: A skolil obra Torrese.

[348] Překlad: Ten je „soustředěněj“!

[349] Překlad: Madrid obnovuje Metzelderovi na pět let.

[350] Překlad: To je to, co děláme během celého mistrovství, a to je to, co funguje.

[351] Překlad: Rozhodčí posílá pryč Ballacka, buď aby přestal krvácet, nebo aby mu to ošetřili lépe.

[352] Překlad: Puyol a Marchena, pár středních záložníků; pozn.: elipsa predikátu *son* (jsou).

[353] Překlad: Madrid obnovuje Metzelderovi na pět let; pozn.: elipsa přímého předmětu *el contrato* (smlouvu).

Z lexikálního hlediska můžeme naleznout v tomto rozhlasovém komentáři i další různorodé jazykové prostředky, které jsem dosud nezmínila:

- metaforu

  Se ha abierto el **parque de atracciones**, la noria ya está en juego.[354]

- metonymie

  ¿Qué ha sonado, por cierto, Manolo, en esa **curva roja** del Estadio del Prater?[355]

- odborně technický výraz

  Ballack está al límite del **fuera de juego**.[356]

- slangový výraz

  Luego vienen todos los **jugones** de la selección en el centro del campo.[357]

- slovo zdrobnělé

  …y luego que **cañito** le ha tirao.[358]

- slovo zveličelé:

  Y ha tumbao al **grandote** Torres.[359]

- slova přejatá z angličtiny

  ¿Pero, qué es eso del **fair-play**?[360]

[354] Překlad: Otevřel se zábavný park, ruské kolo se už točí.

[355] Překlad: Mimochodem, Manolo, co to znělo v červené zatáčce na stadionu v Pratru?

[356] Překlad: Ballack je na hranici postavení mimo hru.

[357] Překlad: Potom přijdou všichni borci z „nároďáku“ do středu hřiště.

[358] Překlad: …a potom udělal krásné jesličky.

[359] Překlad: Skolil „obrovitánského“ Torrese.

[360] Překlad: A co se stalo s čistou hrou?

ZÁVĚR

Na závěr tedy mohu potvrdit, že publicistika, potažmo sportovní publicistika, je samostatný slohový útvar, který využívá jazykové prostředky, ať již gramatické (mluvnické) či lexikální (slovní), ze všech známých funkčněstylových oblastí (styl běžně dorozumívací, odborný a umělecký), ale obsahuje i specifické jazykové prostředky vyplývající ze sportovního prostředí.

Publicistika plní důležitou funkci ve společnosti. Musí být přesvědčivá a srozumitelná pro potencionální příjemce. Měla by být i rozmanitá, neopakovat stále stejné jazykové prostředky, které jsou již plně zautomatizované (tzv. klišé). Měla by se snažit o jejich aktualizaci. Hranice mezi aktualizací a automatizací je však velmi tenká, neboť prostředky nové, aktualizované, jsou velmi často opakovány, a tak se z nich stávají prostředky zautomatizované. Publicistika je tedy velmi živá oblast, ve které neustále dochází ke změnám.

Sportovní žurnalistika využívá základní jazykové prostředky publicistického stylu a to jak prostředků gramatických (mluvnických), tak lexikálních (slovních). Najdeme v ní však i specifické prostředky vyplývající ze sportovního prostředí.

Gramatické prostředky můžeme rozdělit na morfologické, zabývající se tvaroslovím, a syntaktické, které se zabývají funkcí slov ve výpovědích.

Z morfologického hlediska využívá jazyk sportovní žurnalistiky ke tvoření nových slov kompozici (skládání) a derivaci (odvozování).

Nejčastější kompoziční schéma nových slov složených je ve španělském sportovním jazyce typu sloveso + podstatné jméno (*guardameta* – brankář) a přídavné jméno + přídavné jméno (*rojiblanco* – červenobílý). První schéma má původ ve vztahu přísudek + přímý předmět, druhé využívá kombinaci barev dresu mužstva. Dalším velmi produktivním typem kompozice jsou ustálená slovní spojení, které se tvoří ze schématu podstatné jméno + podstatné jméno (*juez de silla* – čárový rozhodčí). V tomto typu kompozice může docházet k elipse (výpustce) předložky.

Ve španělštině se na derivačním procesu tvoření nových slov podílejí předpony a přípony.

Předpony nemění gramatickou kategorii nově vzniklého výrazu, pouze se obměňuje význam základového slova. Nejčastěji využívané předpony ve sportovní žurnalistice jsou *super-* a *in-* (*im-, i-*). Obě tyto předpony zveličují.

Při příponovém odvozování slov může dojít ke změně gramatické kategorie nově vzniklého slova. Ve španělštině existuje několik přípon, z nichž největší uplatnění ve sportovní žurnalistice najdou tyto:

- přípony zveličující: *-azo*, *-ón*, *-oso*, *-ísimo*;
- přípony vyjadřující náklonnost fanoušků k mužstvům: *-ista* a *–ismo*;
- přípony označující činitele dějů: *-dor*;
- přípony označující názvy dějů: *-miento*.

Ve španělském sportovním jazyce se využívá i odvozování smíšené, tj. takové, při kterém se připojí jak předpona, tak přípona. V tomto procesu se nejvíce uplatňují předpony *a-*, *en-* spolu s příponami *-izar*, *-eceder*, *-ado*.

Ze syntaktického hlediska můžeme o sportovní žurnalistice říci, že v psaných textech převládají věty jednoduché a v oznamovacím tónu. O mluvených komentářích nelze toto tvrdit. Vyskytují se v nich jak věty jednoduché, tak souvětí. Slyšíme v nich velmi často věty zvolací a tázací. Komentátoři se nevyhýbají opakování skladebních dvojic, naopak je užívají k zdůraznění.

Ve sportovní žurnalistice můžeme narazit na několik syntaktických zajímavostí.

Většina názvů sportovních klubů je tvořena se slovy *club* (klub), *real* (královský), *sporting* (sportovní), *atlético* (atletický) + jméno města (Real Madrid, Atlético de Madrid). Sportovní žurnalistika však často užívá jen zkrácený název, který tvoří převážně člen mužského rodu *el* (od *el equipo* – mužstvo) + jméno města (el Madrid, el Atlético). Najde se však i případ, kdy zkrácený tvar obsahuje člen rodu ženského *la* (la Real od Real Sociedad de San Sebastian). V tomto příkladě zvítězil člen ženského rodu *la* podle přídomku *Sociedad* (společnost), nad členem mužského rodu od slova *equipo* (mužstvo).

Úzus jednotného a množného čísla elementárních sportovních slov penalta, derby a klub není ve španělštině zcela jednoznačný. Španělští novináři používají tyto slova jak ve tvaru již zcela přizpůsobeném španělské ortografii (*penalti*, *derbi*, *club*), tak v původní anglické variantě (*penalty*, *derby*, *club*). V množném čísle můžeme v psaných sportovních textech nalézt různé varianty (*penaltis-penalties-penaltys*, *derbis-derbies-derbys*, *clubes-clubs*). Nejčastěji se vyskytují ty tvary, které určuje Real Academia Española za spisovné (*penalti*, *derbi*, *penaltis*, *derbis*). Množné číslo, jež se považuje za spisovné od slova *club* je jak *clubes* ,tak *clubs*.

Ve sportovní žurnalistice lze také najít nepříliš obvyklé jazykové prostředky, kterými jsou výčet, přístavek, elipsa (výpustka) a věty, které neobsahují sloveso v určitém tvaru, ale pouze v neurčitém. Tyto jazykové prostředky dobře slouží k účelu rozmanitosti textu.

Slovní zásoba sportovní žurnalistiky čerpá lexikální prostředky ze všech rovin jazyka (rovina spisovná, hovorová a nespisovná). Také vytváří své vlastní výrazy, které označujeme za slangové. Slangové výrazy mohou být spisovné, hovorové i zcela nespisovné, zejména vulgarismy. Tyto výrazy vznikly, aby nahradily příliš technické a odborné termíny, čímž se staly pro adresáta lépe pochopitelné, i když méně přesné. Slangové výrazy se objevují spíše v komentářích tzv. majoritních sportů (fotbal, cyklistika, basketbal). V majoritních sportech se i nadále vyskytují odborné termíny, i když ne v takovém množství jako v tzv. minoritních sportech.

Slovní zásoba tedy obsahuje výrazy neutrální, slangové a odborné. K jejímu obohacování přispívají i slova přejatá z cizích jazyků. Nejvíce zastoupené cizí jazyky jsou angličtina, francouzština, italština a latina.

Sportovní žurnalistika je oblast, ve které se mohou uplatňovat i slova zkrácená. Ve španělštině existuje několik druhů zkratek: *abreviatura* (zkratky čistě grafické), *acortamiento* (zkratky fonické), *acrónimo* (slova zkratková), *sigla* (zkratky iniciálové) a *símbolo* (vědecké a technické písemné značky). Jejich užití se řídí vnitřními nařízeními jednotlivých periodik.

Slovní zásoba sportovní žurnalistiky využívá ke svému obohacování i prvky z uměleckého stylu, kterými jsou obrazná pojmenování, zejména metaforická a metonymická. Velmi důležitá je i synonymie, která slouží k tomu, aby se stále neopakovaly stejné výrazy a komentář či text byl rozmanitější.

Analýza autentického písemného materiálu získaného ve Španělsku dokazuje, že novinový titulek je komplexní jev, ve kterém se může vyskytovat jakýkoliv prostředek syntaktický či lexikální.

Autentický mluvený projev posloužil k ilustračnímu zobrazení sportovních komentářů v dnešním Španělsku. Zajímavostí může být, že rozhlasový komentář je mnohem vulgárnější než komentář televizní.

Doufám, že má diplomová práce posloužila jak zájemcům o sport, tak zájemcům o španělský jazyk.

Tato práce má deskriptivní povahu. Popisuje jazykovou situaci dnešní španělské sportovní žurnalistiky. Nechme tedy souzení o její jazykové správnosti či nesprávnosti stranou.

RESUMÉ: CHARAKTERISTIKA ŠPANĚLŠTINY UŽÍVANÉ VE SPORTOVNÍ ŽURNALISTICE

V mé diplomové práci jsem se snažila přiblížit čtenářům charakteristiku španělštiny užívanou novináři ve Španělsku napříč všemi prostředky masové komunikace (noviny, rozhlas, televize a internet).

Nejdříve jsem se soustředila na výklad o publicistickém stylu a uvedla jsem, v jakých prostředcích masové komunikace najdeme sportovní žurnalistiku. Dále jsem již v konkrétních masmédiích popsala její jazykovou charakteristiku.

Poté jsem se zabývala sportovním slangem a klasifikoval jsem jeho gramatickou charakteristiku, kterou jsem rozdělila na morfologickou a syntaktickou část. Popsala jsem i fonetickou výslovnost, se kterou se setkávají posluchači ve sportovních komentářích.

V morfologické části jsem přiblížila čtenářům způsob tvoření nových slov ve španělštině kompozičním (skládacím), nebo derivačním (odvozovacím) procesem. Uvedla jsem také nejtypičtější předpony a přípony, které se podílejí na tvoření nových výrazů ve španělské sportovní žurnalistice.

V syntaktické části jsem se podrobněji zaměřila na zvláštnosti týkající se rodu podstatných jmen, na úzus elementárních slov ze sportovní žurnalistiky španělskými novináři a na neobvyklé jazykové prostředky, které způsobují rozmanitost sportovních textů a komentářů.

Uvedla jsem několik příkladů typických klišé, která můžeme v této jazykové oblasti najít, i příklady snahy o jejich aktualizaci.

Následně jsem se věnovala slovní zásobě španělského sportovního jazyka. Rozdělila jsem ji do několika částí. První část je věnována slangovým výrazům, druhá část odborně technickým a třetí část slovům přejatým z cizích jazyků. Uvedla jsem příklady obohacování slovní zásoby procesem sémantického tvoření, což je proces obrazného pojmenování metaforického a metonymického. Čtenáře jsem také seznámila se způsobem jejího obohacování procesem zkracování slov.

Na závěr mé diplomové práce jsem provedla analýzu autentických písemných i mluvených jazykových materiálů, které byly pořízeny ve Španělsku v roce 2008. V písemných materiálech (noviny) jsem se zaměřila pouze na titulky, protože mají v dnešní době velmi důležitou roli, neboť jim čtenáři věnují větší pozornost než samostatným textům. Analýza mluvených materiálů (televizní a rozhlasové vysílání) spočívala v popisu jazykových prostředků, které se v nich vyskytují, a jejich vzájemným porovnáním.

SUMMARY: CHARACTERISTIC OF SPANISH USED IN SPORT JOURNALISM

In my diploma thesis, I tried to familiarise readers with the characteristics of Spanish used by journalists in Spain across all means of mass communication (newspapers, radio, television and Internet).

First, I focused on explaining the publicist style and stated in which means of mass communication sports journalism can be found. Furthermore, I described its linguistic characteristics in particular mass media.

Then I dealt with sports slang and classified its grammar characteristics, dividing it into a morphological and syntactic part. I also described phonetic pronunciation, which listeners encounter in sports commentaries.

In the morphological part, I familiarised readers with the way of forming new words in Spanish through a compositional or derivational process. I also listed the most common prefixes and suffixes that contribute to the formation of new words in Spanish sports journalism.

In the syntactic part, I focused in more detail on peculiarities regarding noun gender, the usage of sports journalism elementary words by Spanish journalists and on unusual language means, which make sports texts and commentaries diverse.

I provided a few examples of typical clichés that can be found in the language area, as well examples of attempts on their updating.

Subsequently, I dealt with the Spanish sports language vocabulary. I divided it into several parts. The first part is dedicated to slang expressions, the second one to specialised technical expressions and the third part to words loaned from foreign languages. I gave examples of the enhancing of vocabulary through the process of semantic creation, which is a process of metaphorical and metonymical figurative devices. I also familiarised readers with a way of its enhancing through the process of word contracting.

In the conclusion of my thesis, I analysed authentic written and oral linguistic materials, which were obtained in Spain in 2008. In the written materials (newspapers), I only focused on headlines, because they have a very important role nowadays since readers pay more attention to them than to the text themselves. The analysis of oral materials (television and radio broadcasts) consisted in a description and mutual comparison of linguistic devices presented in them.

RESUMEN: CARACTERÍSTICAS DEL ESPAÑOL UTILIZADO EN EL PERIODISMO DEPORTIVO

En mi tesis he intentado ofrecer a los lectores las características del español utilizado por los periodistas en España, a través de todos los medios de comunicación (prensa, radio, televisión e Internet).

En primer lugar, me he centrado en la explicación del estilo periodístico actual detallando en qué medios de comunicación podemos encontrar el periodismo deportivo. Luego, he descrito sus características lingüísticas en los medios de comunicación concretos. Después he descrito la jerga deportiva, clasificando su característica gramatical y dividiéndola en la parte morfológica y sintáctica. He detallado la pronunciación fonética que puede oír el público deportivo.

En la parte morfológica he presentado a los lectores la manera de formar nuevas palabras en español, bien sea por composición (componiendo palabras) o por derivación (derivando las palabras). También he explicado los prefijos y sufijos típicos que intervienen en la formación de nuevas palabras en el periodismo deportivo español.

En la parte sintáctica, me centro en las particularidades relativas a la familia de los sustantivos, en el uso de palabras elementales del periodismo deportivo por los periodistas españoles y en los dispositivos lingüísticos inhabituales que hacen la diversidad lingüística de los textos y comentarios deportivos.

He presentado varios ejemplos de los típicos clichés que se pueden encontrar en esta área, así como los ejemplos del esfuerzo para actualizarlos.

Posteriormente, he tratado el vocabulario del idioma deportivo español. Lo he dividido en varias partes. La primera parte se dedica a la jerga, la segunda a los términos técnicos y la tercera a las palabras adoptadas de otros idiomas. Puse los ejemplos de enriquecimiento del vocabulario por el proceso de formación semántica, es decir proceso de denominación figurativa metafórica y metonímica. Los lectores conocerán también la manera de enriquecimiento acortando las palabras.

Al final de mi tesis analicé el auténtico material lingüístico escrito y oral obtenido en España en 2008. En los materiales escritos (periódicos), me he centrado únicamente en los titulares porque, hoy en día, tienen un papel muy importante ya que los lectores les prestan más atención que a los artículos mismos. El análisis de material oral (televisión y radio) consistía en la descripción de los dispositivos lingüísticos utilizados y la comparación de ambos materiales.

BIBLIOGRAFIE

Monografie

ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid : Espasa Calpe, 2006. 508 s. ISBN 84-239-7916-4.

ALCOBA LÓPEZ, Antonio. *Periodismo deportivo*. Madrid : Síntesis, 2005. 205 s. ISBN 84-9756-273-9.

ALEZA IZQUIERDO, Milagros, et al. *Lengua española para los medios de comunicación: usos y normas actuales*. Valencia : Tirant Lo Blanch, 2006. 452 s. ISBN 84-8456-653-6.

BARTOŠEK, Jaroslav. *Základy žurnalistiky*. Zlín : Univerzita Tomáše Bati, Fakulta multimediálních komunikací, 2002. 109 s. ISBN 80-7318-059-6.

BEČKA, J. V. *Jazyk a styl novin*. Praha : Novinář, 1973.

BEDNÁŘ, Miloslav. *Jazyk a žurnalistika*. Praha : Ústav teorie a praxe žurnalistiky při fakultě žurnalistiky univerzity Karlovy, 1984.

BEINHAUER, Werner. *El español coloquial*. Huarte Morton, F.. Madrid : Gredos, 1991. 555 s. ISBN 84-249-0765-5.

ČERMÁK, Petr. *Fonetika a fonologie současné španělštiny*. Praha : Karolinum, 2005. 200 s. ISBN 80-246-0879-0.

ČERNÝ, Jiří. *Morfología española*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. 171 s. ISBN 80-244-0179-7.

GARRIDO MEDINA, Joaquín. *Estilo y texto en la lengua*. Madrid : Gredos, 1997. 291 s. ISBN 84-249-1871-1.

GRIJELMO, Álex. *El estilo del periodista*. Madrid : Taurus, 2001. ISBN: 84-306-0427-8.

HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. Praha : SPN, 1986. 196 s.

HAUSER, Přemysl. *Základní pojmy z nauky o slovní zásobě a tvoření slov*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, 1996. 49 s. ISBN 80-210-1286-2.

HAVRÁNEK, Bohuslav, JEDLIČKA, Alois. *Stručná mluvnice česká : Upravené vydání podle nových Pravidel českého pravopisu z r. 1993*. 25. vyd. Praha : Fortuna, 1996. 248 s. ISBN 80-7168-306-x.

HERNÁNDEZ ALONSO, Néstor. *El lenguaje de las crónicas deportivas*. Madrid : Cátedra, 2003. 166 s. ISBN 84-376-2045-7.

HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava : Profil, 1988. 189 s.

HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. 2. doplněné a přepracované vyd. Ostrava : Profil, 1981. 214 s.

JELÍNEK, Milan. *O jazyku a stylu novin*. Praha : Rudé právo, 1957.

LANG, Mervyn F. *Formación de palabras en español : Morfología derivativa productiva en el léxico moderno*. Alberto Miranda Poza. Madrid : Cátedra, 2002. 323 s. ISBN 84-376-1145-8.

Libro de estilo El País. Madrid : Ediciones El País, c1996. 661 s. ISBN 84-86459-73-7.

LORENZO, Emilio. *El español de hoy, lengua en ebullición*. Madrid : Gredos, 1994. 373 s. ISBN 84-249-0285-8.

MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 44s. ISBN 80-244-0397-8.

OSVALDOVÁ, Barbora, et al. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha : Libri, 1999. 255 s. ISBN 80-85983-76-1.

STYBLÍK, Vlastimil, et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2007. 248 s. ISBN 80-7235-018-8.

VIGARA TAUSTE, Ana María. *Morfosintaxis del español coloquial : Esbozo estilístico*. Madrid : Gredos, 2005. 507 s. ISBN 84-249-2758-3.

Elektronické dokumenty

ACTUALIDADFUTBOL [on line]. Dostupné z: <www.actualidadfutbol.com>.

AKADEMIE VĚD ČR. Internetová jazyková příručka. c2008. [online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

AS. [on line]. Dostupné z: <www.as.com>.

DEPORTES. [on line]. Dostupné z: <www.deportes.com>.

EL PAÍS. [on line]. Dostupné z: <www.elpais.com>.

MARCA. [on line]. Dostupné z: <www.marca.com>.

PONETE LA 10. [on line]. Dostupné z: <http://ponetela10.com.ar>.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual.* Dostupné z: <http://www.rae.es>.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. D*iccionario de la lengua española*. 2001. [online]. Dostupné z: <http://www.rae.es>.

REAL ACADEMIA ESAPAÑOLA. *Diccionario panhispánico de dudas*. 2005. [on line]. Dostupné z: <http://www.rae.es>.

SPORT. [on line]. Dostupné z: <www.sport.es>.

YAHOO EUROSPORT. [on line]. Dostupné z: <http://es.eurosport.yahoo.com>.